

Deze
maand:

tu

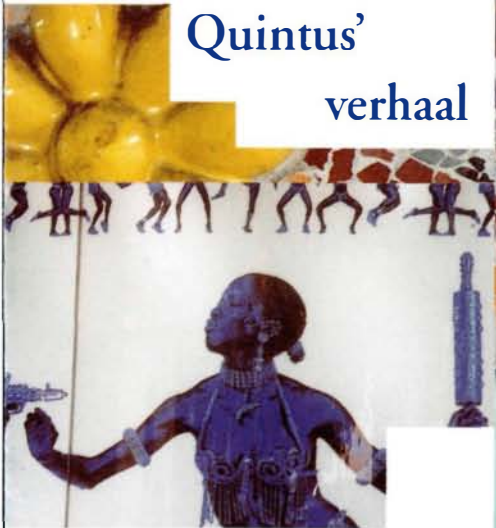

Geheimen

Thema:
Omgaan
met conflicten

Quintus'
verhaal

04/88 cultuur

Nóg meer betekenen voor school en leerling?

Kies voor een Opleiding Speciale Onderwijszorg

De voortgezette hbo-opleidingen Speciale Onderwijszorg bieden u specifieke onderwijsdeskundigheid.

Dat doen we voor het primair, voortgezet en speciaal onderwijs en voor beroepsonderwijs en volwassenen-educatie bij u in de buurt.

De brochure ligt voor u klaar

Vraag 'm aan bij het Studie-Informatiecentrum van Windesheim: (038) 4 699 699. Of kijk voor meer informatie op deze sites:

www.windesheim.nl www.oso-windesheim.nl

Windesheim

CHN

INHOLLAND

marnix academie

Wie deelt de zorg over omgaan met verschillen?

Kortdurende professionalisering op het gebied van leerlingenzorg & loopbaanbegeleiding

- gespreksvoering met de leerling, collega's of ouders
- sociale vaardigheden versterken bij leerlingen en pestproblematiek
- werken aan een positief zelfbeeld en faalangstreductie
- integratie van en omgaan met culturele verschillen tussen leerlingen
- leerlingen die er in hun keuze voor een vervolgopleiding niet uitkomen
- omgaan met depressieve leerlingen
- rouwverwerking bij leerlingen
- groepsprocessen in de klas
- verwijzen van zorgleerlingen
- opzetten van mentoraat en mentorlessen
- samenwerking schooldecaan en mentor
- het gebruik van ICT bij loopbaanbegeleiding van leerlingen
- samenwerken als team
- specifieke scholingsvragen

Ons aanbod speelt in op uw specifieke professionaliseringsvraag. Docenten leren - in teamverband - vanuit en in hun praktijk vorm geven aan onderwijs en begeleiding van leerlingen. Ze leren de eigen en elkaars kwaliteiten kennen.

Deze professionalisering op maat vindt plaats op het moment dat u daar als school behoefte aan heeft.

Bezoek onze **open avond** op dinsdag 18 mei 2004 in een van onze lesplaatsen: Amsterdam, Bergen op Zoom, Den Bosch, Eindhoven, Hengelo, Nijmegen, Rotterdam, Sittard, Tilburg en Utrecht.

Bel of mail ons voor een afspraak!

Fontys Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg
Postbus 90903, 5000 GD Tilburg
tel. 0877 877 133, oso@fontys.nl, www.fontys.nl/oso

... Fontys antwoordt.

the learning community

Fontys

Opleidingscentrum
Speciale Onderwijszorg

I N H O U D

THEMA: OMGAAN MET CONFLICTEN

4 DAT KAN IK U NIET VERTELLEN!

Op een boeiende en praktische manier onthult Ard Nieuwenbroek wat voor soort geheimen u in leerlingbegeleiding tegen kunt komen. En hoe je daar mee om kunt gaan.

8 RUZIE, HOE LOS JE HET OP?!

Als leerlingen (in het praktijkonderwijs) vaardigheden missen om genuanceerd en relativerend op een opmerking of 'duwtje' te reageren ontstaat er snel ruzie. Nolleke van der Spek, zorgcoördinator aan een school voor praktijkonderwijs, geeft praktisch antwoord op de vraag: 'hoe kun je als mentor in zo'n situatie bemiddelen?'

11 WAPENGEVAAR OP HET SCHOOLPLEIN

Wat doe je als jongeren meteen op scherp staan, als je ze corrigeert? Hoe reageer je op leerlingen die op een hondsbrutale, denigrerende toon tegen je praten? Hans Kaldenbach analyseert verschillen tussen 'burgerlijke cultuur' en verwachtingen die daaruit voortkomen en 'straatcultuur'. Ook geeft hij tips over hoe je aan kunt sluiten bij deze jongeren.

16 COLUMN

Ruigrok en Roelofs staan stil bij geweld, straffen en betekenis hebben.

25 INTEGRALE AANPAK VAN TAAI PROBLEEM

Om te werken aan een veilige school moet je een lange adem hebben. Carl Steinmetz, Guido Walraven en Petra Reijnhoudt bespreken twee evaluaties van veiligheidscampagnes.

29 PEER MEDIATOR: FREEDOM FIGHTER OF NSB-ER?

We beloofden u in 27-1 meer over peer mediation. Mary van der Linde reageert op de column en reactie van Paul van der Steen en Bert de Vos die we publiceerden in 27-1.

31 WAT VINDEN LEERLINGEN?

In deze rubriek vertelt dit keer Bart Dopper, 2 havo-vwo, wat hij vindt van de leerlingbegeleiding op zijn school.

33 GESCHIEDENISONDERWIJS OP MAAT

Hoe kunnen leerlingen het best tot kennis van het verleden komen? Bastiaan Slager pleit voor een benadering waar het ontwikkelen van historisch besef centraal staat en waarbij gewerkt wordt vanuit het concept van meervoudige intelligenties.

36 LUISTER, IK HEB EEN VERHAAL VOOR JE

Ook dit keer wordt het even stil als Aat van der Harst begint te vertellen. Hij vertelt over een strandwandeling van Quintus; alledaags en heel bijzonder.

HOOFDREDACTIONEEL

In gedachte zie ik Isabelle in de boom zitten. Afgelopen woensdag liep ik met haar door het park. Ineens stootte ze weg: "Oh, wat een mooie klimboom!" Binnen de kortste keren zat ze in de boom en wilde ze naar een mooie grote tak. Het viel niet mee om daar te komen en ze vroeg mij om tips. Vanaf de grond coachte ik haar. "Je kunt toch gewoon met je gezicht naar de boom gaan staan en om de stam heen draaien," zei ik vol vertrouwen. Isabelle deed verwoede pogingen en antwoordde toen: "Het is moeilijker dan je denkt!"

Even later zat ik zelf in de boom. Zo hoog als Isabelle ben ik niet gekomen.

Quintus loopt graag. Aat van der Harst vertelt dit keer over Quintus zijn wandeling over het strand bij Katwijk. Hij doet dat vaak na schooltijd. Om in balans te raken. Misschien moest ik ook maar een eind gaan lopen.

Een paar maanden geleden voelde ik een drang om een voettocht door de Kempen te gaan maken. Maar hoeveel bezinningsmeters heb ik sindsdien afgelegd? Hoeveel stappen heb ik gezet om bij mezelf en in balans te komen?

In dit nummer vindt u artikelen over ruzie, geweld en veiligheid. Ook dit keer hebben we onze auteurs uitgenodigd voorbeelden en handvatten te geven voor de dagelijkse praktijk. We kunnen u zo mooi vertellen 'hoe het moet'. We zijn zo goed in het aan leerlingen vertellen 'hoe het moet'. Maar wat doen we zelf als we balen van een collega? Wat doe je als je je ergert? Als je je gepasseerd voelt? En niet gezien? Wat doe je als je het gevoel hebt dat je je kwaliteiten niet kunt ontplooiën op je werk?

Deze week realiseerde ik me dat wat ik als vanzelfsprekend vraag van leerlingen die ruzie hebben, zich aan elkaar ergeren of ergens mee zitten, helemaal niet zo gemakkelijk is.

'Terugkoppelen. Aankaarten. Op terug komen. Gewoon zeggen!'

Natuurlijk!

Maar eh... het is moeilijker dan je denkt.

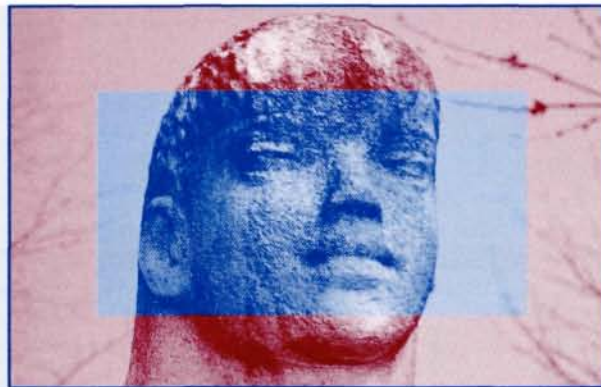
Henriette Mol

De subredactie voor dit nummer bestond uit:

Gertruud Reus, Bastiaan Slager en Henriette Mol

Omgaan met geheimen

Dat kan ik u niet vertellen!

IEDERE LEERLINGBEGELEIDER OF MENTOR KENT ZE:
LEERLINGEN EN/OF OUDERS MET HUN GEHEIMEN.
EEN UITDAGEND EN LASTIG THEMA, DAT JE
BOVENDIEN IN GEWETENSNOOD KAN BRENGEN.
MOET JE DOORVRAGEN OF WELLICHT ZELFS
DOORDRUKKEN? EN WIENS BELANGEN DIEN JE
DAARMEE? OF BLIJFT DE ANDER ALTIJD
AUTONOOM OMTRENT HET RECHT OP PRIVACY,
DUS OOK OP GEHEIMEN?

Stil, en met een knalrood hoofd, zat hij voor me. Stef, volgens veel van mijn collega's de meest gehate brugklasser sinds jaren. Stekels met veel gel omhoog gehouden en de kin recht vooruit. In ons vijfde gesprek zegt hij briesend: 'Je denkt toch niet dat ik achterlijk ben. Ik wil je veel vertellen maar niet alles. Sodemieter op.' Het waren de laatste, tot mij gerichte, zinnen. Niet veel later wordt hij door de politie gearresteerd wegens drugshandel en afpersing. Op onze school is hij daarna niet meer gezien.

Dit artikel verkent achtergronden van geheimen, die ons als begeleider worden gepresenteerd of juist voor ons achtergehouden. Maar ook, hoe je als professional met dit vaak heikele thema om kunt gaan. Waar liggen mogelijkheden om als 'dienstbare deskundige' te handelen?

ACHTERGRONDEN

Vrijwel altijd heeft een geheim voor een leerling een diepe betekenis: het gesloten blijven ervan biedt bescherming. Er is angst, dat openen groter gevaar oplevert dan toedekking. Niet openen is een vorm van weerstand bieden aan de omgeving. We weten inmiddels dat weerstand juist de kracht is, waarmee iemand het meest kwetsbare in of van zichzelf, of anderen beschermt. Voor veel leerlingen is het hebben van een geheim een energievretend proces. Afhankelijk van de grootte en zwaarte zorgt het vrijwel altijd voor verkleining van het eigen grocipientieel. Leerlingen raken cog-

nitief en/of sociaal op achterstand. Geheimen en hun gevolgen verschillen nogal van elkaar.

CRIMINEEL

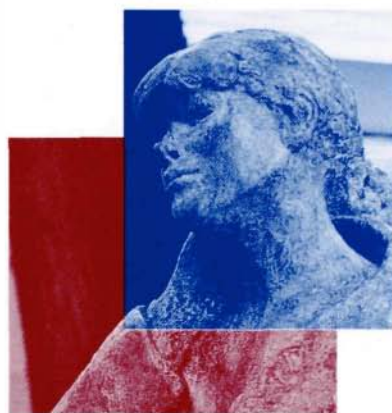
Zo was brugklasser Stef verzeild geraakt in een crimineel circuit dat niet was gebaat bij openheid. Als een begeleider in een begeleidingsproces zo'n geheim kan openen ontstaan er onmiddellijk ethische problemen. Hoe kan je nu loyaal blijven aan de leerling zonder het gevaar te lopen indirect medeplchtig te zijn aan criminele handelingen? Word je daarmee niet deloyaal aan je school? Ons burgerlijk wetboek is in ieder geval duidelijk: aangifte is een burgerplicht! Uit ethisch oogpunt blijf je ook dan de belangen van de betrokken leerling behartigen, bijvoorbeeld door met hem te verkennen hoe de gevolgen van de bekendmaking niet destructief kunnen zijn voor deze leerling. Deze kan in een acuut gevaarlijke situatie terecht komen en verdient daarbij bescherming. Maar bovenal kun je als begeleider tegelijk een start maken met de primaire achtergrond(en) van waaruit deze brugklasser in het criminele circuit was verzeild geraakt. Juist daar begint de feitelijke begeleiding. De manier waarop tot op dat moment de begeleider is omgegaan met het vertrouwen tussen hem en de

HOE KAN JE NU LOYAAL
BLIJVEN AAN DE LEERLING
ZONDER HET GEVAAR
TE LOPEN INDIRECT
MEDEPLICHTIG TE ZIJN
AAN CRIMINELE
HANDELINGEN?

leerling bepaalt de kans op succes voor de vervolfbegeleiding. Of is de begeleider de 'zoveelste niet te vertrouwen volwassene?'.

VERTROUWEN

Vooruitlopend op methodische aanpakken rond geheimen, aan het eind van het artikel, wil ik juist nu al een belangrijk thema aanroeren: hoe ga je als begeleider om met vertrouwen? Klassiek, en meestal uitermate gevreesd, is de vraag van een leerling aan zijn begeleider: "Kan ik erop rekenen, dat u er met niemand over praat?"

Feitelijk gaat het hier over vertrouwen. Hoe verleidelijk ook, het is onjuist om de vraag bevestigend te beantwoorden. In situaties als bij Stef is het feitelijk onmogelijk om je belofte waar te maken. En daarmee schend je vertrouwen wat zo bitter nodig is, en bij jongens als Stef al te vaak onder druk is komen te staan. Het sluit de poort naar verdere begeleiding. Wat dan wel? Ik adviseer, met uiteraard bij de situatie passende woorden, uit te gaan van de volgende antwoorden: "Waar ben je vooral bang voor?" en/of "Wat ik je kan en wil beloven is dat ik er met niemand over praat, voordat ik je eerst heb verteld met wie ik dat doe, wanneer en vooral ook waarom!" Soms blijkt contact met anderen later niet

eens nodig. Als dit wel het geval is breek je niet het (basis)vertrouwen van een leerling. Veel leerlingbegeleiders zijn bang met bovenstaande antwoorden een leerling te verliezen en niet tot het delen van geheimen te komen. Het omgekeerde is eerder het geval!

FAMILIEGEHEIMEN

Na dit methodische uitstapje terug naar de verschillen tussen de geheimen van leerlingen. Naast die met een criminele achtergrond, overigens vaak vermengd met groepsgeheimen in een peergroep, zijn er vooral de 'familiegeheimen', die leerlingen energie kosten. Kenmerk hiervan is dat zo'n geheim al vaak langer verborgen is en een opgroeiend familielid in toenemende mate belast. De kracht achter het geheimhouden is de loyaliteit tussen kind en ouder(s). Elders is daar meer over geschreven. Hier beperk ik me tot het benadrukken van de onverbreekbare band tussen ouder(s) en kind, die klemmend wordt naarmate de wederzijdse relatie onder druk komt te staan. En dat is juist het geval bij de meeste familiegeheimen.

Kirsten's vader is vijf jaar geleden bij een verkeersongeluk om het leven gekomen. Hij is tegen een boom gereden. Kirsten was toen twaalf jaar. Ze heeft, naast haar moeder, nog twee jongere broertjes. Wat, behalve Kirsten en haar moeder, niemand weet is dat voor het verkeersongeval (toen vader het huis verliet) er een knetterende ruzie was tussen beide ouders. Kirsten was erbij en heeft, zoals zo vaak daarvoor, de ruzie op haar manier proberen te sussen. Zonder succes. Vader verliet schreeuwend en huilend het huis. Drie dagen na de begrafenis neemt moeder haar dochter even apart. Ze vraagt haar met niemand te praten over de laatste ruzie. Kirsten knikt stilletjes.

Nu zit ze bij haar begeleider. Met haar geheim, dat er vooral voor heeft gezorgd dat ze zich steeds minder kan concentreren en nu voor de tweede maal dreigt te doubleren. Iedereen denkt aan onverwerkt verdriet, ook haar begeleider. Dan stelt ze plotseling 'de geheimhoudingsvraag'. Om vervolgens haar familiegeheim voor het eerst in vijf jaar te delen. Voor de begeleider begint nu het meest cruciale deel van zijn werk: hoe slaagt hij erin meerzijdig partijdig (dus ook aan moeder!) te blijven en daarbij Kirsten te helpen zich te bevrijden uit deze verstrikking?

TROUW

Bij familiegeheimen, die zelfs generaties door kunnen gaan, is de kwetsbaarheid achter de weerstand duidelijk: je blijft bovenal trouw aan je familie, ook al gaat dat ten koste van jezelf. Ondanks interculturele verschillen hieromtrent is het een bovencultureel gegeven. Dat vinden we onder andere

HIER BEPERK IK ME TOT
HET BENADrukKEN VAN DE
ONVERBREEKBARE BAND
TUSSEN OUDER(S)
EN KIND.

terug in gezegden als 'Je hangt de vuile was niet buiten' en 'Je bevuilt nooit je eigen nest'. Methodisch is de grootse opgave van de begeleider de leerling te steunen door meerzijdig partijdig te zijn en daarmee de leerling niet in een loyaliteitsconflict te brengen met de familie(leden). Anders dreigt deloyaliteit en kan een nieuw, nog indringender, geheim ontstaan, dat bij Kirsten klinkt als: "Ik vertel mijn moeder niet dat ik er op school over heb gespro-

ken." Uit mijn praktijk noem ik nog een aantal familiegeheimen:

- "Mijn vader heeft een relatie met een vriendin en mijn moeder weet het niet."
- "In de oorlog is mijn opa NSB'er geweest."
- "Mijn vader is werkeloos en gaat iedere dag voor de show weg van huis."
- "Mijn oudste broer is geadopteerd en dat weet hij niet."
- "De broer van mijn moeder zit in de gevangenis om een moord."
- "Mam is drie jaar geleden met haar bedrijf failliet gegaan."
- "Toen ik tien jaar was heeft mijn vader me met een mes gestoken."
- "Mijn vader misbruikt me al twee jaar."
- "Ik ga af en toe naar mijn vader terwijl mijn moeder dat niet weet."

PEERGROEP

Een derde groep 'geheimen', na de criminele geheimen en familiegeheimen, komt voort uit de peergroep van leeftijdgenoten. Iedere begeleider kent situaties, waarbij een leerling zich meldt met de boodschap: "U moet eens gaan praten met Wendy, want het gaat niet goed met haar. U moet alleen

niet zeggen dat ik dit aan u heb gevraagd." Veel van deze 'anonieme' meldingen gaan over een dreigende suicide. Leeftijdgenoten pikken signalen op, of krijgen die rechtstreeks aangeboden. Vaak zijn ze zelf ook wanhopig. Omgaan met zware emotionele problematiek gaat hun draagkracht en verantwoordelijkheid te boven. De geheimhoudingsvraag kan ook hier een begeleider in problemen brengen. Want ook nu gaat het feitelijk om geschonden vertrouwen als uiteindelijk toch duidelijk wordt voor de betrokken leerling dat medeleerlingen contact met de begeleider hebben gezocht. Ik vind het belangrijk dat na de melding wordt geïnvesteerd in het niet geheim laten blijven van de melding. Anders gezegd: wat heeft de melder nodig om open te communiceren met de leerling waar zoveel zorgen over zijn? Voor de latere begeleiding van deze leerling biedt deze openheid meteen veel meer mogelijkheden.

FANTASIEËN

In deze verkenning wil ik ten slotte stilstaan bij een wel heel aparte groep van geheimen. Sommige leerlingen fantaseren hun geheimen soms zo sterk, dat ze er zelf in gaan geloven. Meest schrijnend zijn de bekende fan-

tasieën over seksueel/lichamelijk misbruik. Vrijwel altijd worden ze als geheim gepresenteerd. Overigens doet dit niks af aan de ernst van de verstriking van deze leerlingen. Zij het dat die op een ander terrein ligt. De schreeuw om aandacht voor iets dat kennelijk op de gebruikelijke manier voor de leerling onzegbaar is. Ook hier geldt dat belofde geheimhouding de belangen van leerling en begeleider uiteindelijk schaden.

AANPAK

Naast het eerder genoemde methodisch handelen rondom de 'geheimhoudingsvraag' bestaat ook de mogelijkheid van direct en indirect communiceren. Het niet kunnen of willen spreken over geheimen geeft veelal een blokkade in het directe communiceren. Een goed alternatief is dan indirect communiceren. Je hebt het 'er' over, maar eigenlijk ook weer niet. Dat kan op drie manieren:

- 1 Startend met de zin: "Ik heb eens een leerling gesproken, die het moeilijk vond me iets zeggen. Ik wil je daar iets over vertellen, en je vragen of je er iets van herkent." Van daaruit kan de leerling steeds weer kiezen indirect te antwoorden, meegaan in de geschiedenis van het verhaal, dan wel te combineren met zijn eigen actuele geschiedenis.
- 2 Het gebruik van metaforen. In Nederland is dat het best beschreven door Wibe Veenbaas. In een metafoor, veelal een verhaal of gebruikt beeld, wordt op een symbolische manier de vrijwel onzegbare realiteit van dat moment zegbaar gemaakt. Ook hier geldt dat de leerling communicatief mee kan gaan in de beelden van de aangereikte metafoor.

Lang geleden, in een tijd dat dromen nog geen bedrog waren, was er eens een koning die slechts één dochter had. Ze was zo mooi dat zelfs de zon, die toch heel wat gewend was, graag voor haar van achter de wolken vandaan kwam.

Naast het koninklijke paleis was een groot donker woud en in dat woud lag een prachtige vijver. Oude eiken en kastanjabomen spiegelden zich in het diepgroene water en tussen het riet bloeiden lissen en koekoeksbloemen. De prinses zat graag bij die vijver. En altijd speelde ze met de gouden bal, die ze van haar vader cadeau gekregen had. Ze gooide hem hoog in de lucht, zodat de zon hem even met haar stralen kon aanraken en ving hem dan weer op. Die gouden bal was haar lievelings-spielgoed en het spelletje verveelde haar nooit.

Maar op een dag gebeurde het....
(M. Bijl)

- 3 Dissociëren. Je vraagt de leerling, vanuit een metapositie, naar zichzelf te kijken. Dat kan (metaforisch) door samen met de leerling op het balkon van een denkbeeldige schouwburg te gaan zitten en met hem te kijken naar het verhaal, dat zich op het toneel afspeelt. Het verhaal, met daarin dezelfde leerling in de hoofdrol.

MACHTSSTRIJD

Rond het achterhouden van geheimen speelt vrijwel altijd de machtsvraag. Hoeveel macht heeft de leerling over de begeleider om niet, dan juist wel, zijn geheim te vertellen? Voor een begeleider is de verleiding groot om vanuit deze strijd terecht te komen in de onder/boven strijd, waarbij de begeleider altijd verliest. Immers: de leerling is bezitter van het geheim! Ook de dramadriehoek speelt hierin een rol.

De begeleider wisselt veelal tussen de redderspositie ("Ik wil je echt helpen met dit afschuwelijke probleem om te gaan!") en die van de aanklager ("Als je niet meewerkt zoek je het maar uit en trek ik mijn handen van je af!").

INDIRECT COMMUNICEREN:
JE HEBT HET 'ER' OVER,
MAAR EIGENLIJK OOK
WEER NIET.

Methodisch is doorslaggevend in hoe verre buiten de machtsstrijd kan worden gebleven. En dat geen van de posities van de dramadriehoek wordt ingenomen.

Bij leerlingbegeleiders is het meestal niet gebruikelijk om verslagen te maken van gevoerde gesprekken, hoe klein dan ook. Dat is professioneel onjuist, zeker rond ernstige geheimen van leerlingen. Daarnaast is noodzakelijk dat informatie wordt gedeeld met minstens één collega. Beide zijn niet alleen noodzakelijk voor een professionele aanpak, maar bieden ook houvast bij eventueel latere juridische toetsing.

Ard Nieuwenbroek is *trainer/therapeut bij Ortho Consult in Esch*, www.orthoconsult.nl.

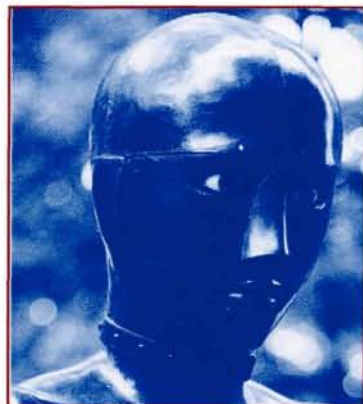
LITERATUUR

Veenbaas, W., *Op verhaal komen*, Utrecht, Uitgeverij Scheffers, 2000.
Mulligen v. W. e.a., *Tussen thuis en school*, Leusden/Leuven, Acco Uitgeverij, 2001

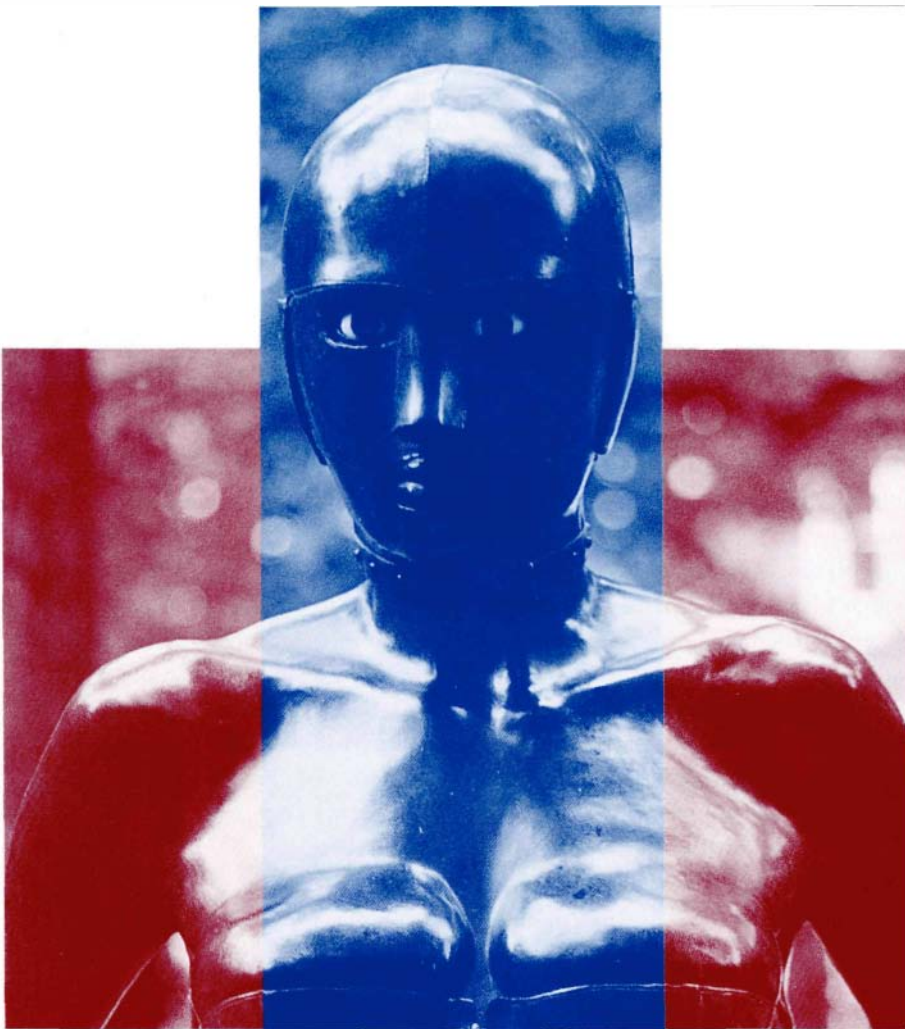
DOOR NOLLEKE
VAN DER SPEK

Ruzie, hoe los je het op?!

NADIA EN MELISSA, ROSELLA EN TALISSA
ZIJN LEERLINGEN VAN EEN SCHOOL VOOR
PRAKTIJKONDERWIJS. ZE ZIJN VRIENDINNEN
EN SOMS MAKEN ZE RUZIE. ZO'N RUZIE KAN
BUITEN PROPORTIONELE VORMEN AANNEMEN,
OMDAT DE MEISJES NIET IN STAAT ZIJN HET
ANDERS TE DOEN.
SOMS STOPT HET EVEN SNEL ALS HET
BEGONNEN IS, MAAR EVEN ZO VAAK IS ER
HULP NODIG.

Melissa ging vandaag verdrietig naar huis. Ze had ruzie met Nadia, haar vriendin. Het begon in de pauze. Al gauw werd het schelden en duwen. Haar mentor wilde weten wat er precies was gebeurd en wie de schuldige was. Hij wilde dat zij het uitpraatten en het weer goed maakten. Nou, dat was toch duidelijk: Nadia was begonnen. Melissa laat zich niet uitschelden. En het was toch logisch dat ze haar een duw gegeven had, toen Nadia Melissa's moeder ging uitschelden. Dat moest de mentor toch begrijpen. Nadia was de schuld en zij moest straf hebben. Nadia had een ander verhaal: zij was niet begonnen, maar Melissa. Melissa had haar zomaar geduwd toen ze op het schoolplein met Jorick stond te praten. Een kwartier lang proberen zij elkaar en de mentor er van te overtuigen wie er gelijk heeft. Tot de mentor het genoeg vindt en er een einde aan maakt: "Ik kan het niet oplossen. Ik was er niet bij en ieder van jullie vertelt een ander verhaal. Blijven jullie na schooltijd dan allebei maar een half uur na. Waar twee kijden hebben twee schuld." Ruzie en nog straf ook. Wat een dag!

OPSTOOTJE

Talissa had vandaag ook ruzie, met Rosella. Na de pauze kwamen ze opgewonden naar binnen, struikelend over hun eigen benen en vooral schreeuwend, scheldend met harde overslaande stemmen. Andere kinderen gingen zich ermee bemoeien en al snel dreigde er een opstootje. De mentor van de beide meisjes had het in de gaten en manoeuvreerde hen ieder op een stoel in een kantoortje. Hij probeerde de meisjes te laten praten. Hij wilde graag weten wat er aan de hand was en hoe de ruzie was ontstaan. Hij

ZE GAVEN ELKAAR DE
SCHULD EN BLEVEN DAT
DOEN, OOK AL PROBEERDE
DE MENTOR HEN TE
BEWEGEN TOT ENIGE
ZELFREFLECTIE.

vraagde hen om beurt te vertellen wat er gaande was. Maar de meisjes waren te opgewonden en niet tot bedaren te brengen. Ze gaven elkaar de schuld en bleven dat doen, ook al probeerde de mentor hen te bewegen tot enige zelfreflectie.

Daarom gooide hij het over een andere boeg: "Wat naar voor jullie dat jullie zo'n ruzie hebben," zei hij, "want eigenlijk zijn jullie toch vriendinnen?" "Ja", antwoordde Talissa enigszins verast. "Is de ruzie al lang aan de gang?" "Ja, de hele pauze al." "Wat denken jullie, kan het nog over gaan?" "Ja, natuurlijk", zegt Rosella, "bij mij is het al een beetje over." "Dat is heel snel, en hoe is dat bij jou, Talissa?" "Bij mij ook, maar ik ben nog wel een beetje boos. Ik wil straks wel weer vriendinnen zijn als Talissa dat ook wil." Dat wilde Talissa wel. De beide meisjes gaven elkaar een hand en de vrede was getekend.

EMOTIES

Nadia en Melissa, Rosella en Talissa zijn leerlingen van een school voor

praktijkonderwijs.

Ze zijn vriendinnen en soms maken ze ruzie. Zo'n ruzie kan heel fel zijn en zomaar opeens ontstaan. Omdat zij de vaardigheden en de mogelijkheden missen om genuanceerd en relativerend te reageren op een opmerking of fysieke aanraking, voelen ze zich snel geraakt en op hun tenen getrapt. Emoties laaien snel en heftig op en forse scheldwoorden en soms ook een duw of een schop gaan over en weer. Zo'n ruzie kan buiten proportionele vormen aannemen, omdat de meisjes niet in staat zijn het anders te doen. Soms stopt het even snel als het begonnen is, maar even zo vaak is er hulp nodig.

BEMIDDELEN

Hoe kun je als mentor bemiddelen bij zo'n ruzie?

De mentor van Nadia en Melissa probeerde het te doen door er met hen over te praten: wat is er gebeurd, wie heeft wat gedaan, wie is de schuldige? Deze oplossing is voor Nadia en Melissa weinig succesvol. Het oplossen van een ruzie door het uit te praten vergt een aantal vaardigheden waar Nadia en Melissa niet over beschikken. Bijvoorbeeld vaardigheden als het in volgorde plaatsen van een reeks gebeurtenissen in de tijd en het reflecteren op eigen gedrag. Lang niet alle leerlingen op een school voor praktijkonderwijs zijn hiertoe in staat. Nadia en Melissa komen er niet uit. Hun onmacht maakt hun schreeuwen en schelden steeds harder en het beschuldigen van elkaar steeds feller. En de mentor straft: ook uit onmacht. Bij de mentor van Rosella en Talissa gaat het anders. Even doet hij hetzelfde en probeert een oplossing te bewerkstelligen door hen te laten vertellen, door boven tafel te krijgen wat er gebeurd is. Maar al gauw heeft hij in de gaten dat dat niet

gaat lukken. En wat doet hij dan? Hij gaat in op wat hij 'ziet': de concrete situatie van twee vriendinnen die ruzie hebben. Hij kent de meisjes en weet dat zij vriendinnen zijn en dat zij dit niet leuk vinden. Door dat te benoemen deelt hij met hen de emotie van het moment. Ze voelen zich erkend in hun boosheid en in hun vriendinnen zijn. En zij kunnen iets met die concrete situatie. De mentor schept daardoor de ruimte waarbinnen de meisjes hun eigen oplossing vinden. Het stoppen van de ruzie is nu niet zo moeilijk meer. Zij kunnen het zelf.

BELONEN

Maar de mentor is nog niet klaar. Hij kijkt en luistert goed naar de meisjes. Daardoor weet hij wat zij aankunnen. Hij vertelt wat ze goed doen en belooft daarmee hun gedrag: "Wat goed dat jullie zo snel weer vriendinnen zijn." Hij helpt hen de overstap naar de klas weer te maken: "Denken jullie dat de ruzie nog steeds gestopt is als jullie straks weer in de les zitten?" En in de week daarna komt hij er meermalen op terug en 'controleert' hij regelmatig hoe het met de vriendschap is: "Hoe gaat het meiden? Wat goed van jullie dat het nog steeds lukt om geen ruzie te maken." Hij helpt hen als het nodig is een beginnende ruzie in de kiem te smoren: "Ik zie dat je weer begint te schelden. Dat is niet handig, voor je het weet hebben jullie weer

ruzie." En als het schelden dan stopt is er weer waardering voor. Hij leert leerlingen die licht ontvlambaar zijn om eerst tot tien te tellen voor zij reageren. En steeds weer belooft hij door te prijzen als het lukt. Maar het allerbelangrijkste is dat hij de meisjes iets laat doen wat ze kunnen. Hij doet geen beroep op vaardigheden die ze niet hebben. Hij probeert niet hen in één gesprek te leren hoe ze een ruzie moeten voorkomen, moeten stoppen, hoe ze het goed moeten maken en hoe ze hun eigen aandeel

moeten ontdekken. Hij laat hen leren op een manier die bij hen hoort: veel herhalingen in concrete situaties en hij belooft door hen te vertellen wat zij goed doen. Hij leert hen daarmee zelfredzamer te worden, vertrouwen te krijgen in eigen mogelijkheden. Trots te worden op zichzelf. En dat werkt.

Nolleke van der Spek is *zorgcoördinator aan de School voor Praktijkonderwijs Het Veer te Almere* en *bestuurslid van de NVL*.

ecno

Erkende instelling voor advisering, training, coaching en begeleiding

Op het gebied van leerling- en docentbegeleiding verzorgen onze ervaren en deskundige trainers/adviseurs:

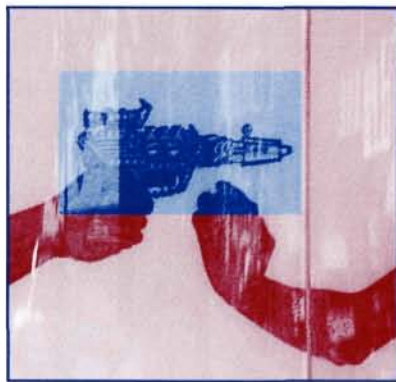
- Schoolgebonden trainingen/cursussen voor docenten en functionarissen (bijvoorbeeld de docent als begeleider/coach; effectief omgaan met groepen; communicatieve vaardigheden; omgaan met zorgleerlingen; loopbaanoriëntatie en -begeleiding)
- Training Omgaan met agressie/geweld
- Netwerk van veiligheidscoördinatoren op school
- De 2-jarige opleiding Leerlingbegeleiding/Schooldecanaat (LBSD). Open inschrijving. Start jaarlijks in september
- De opleiding Coach in het onderwijs. Open inschrijving. Start jaarlijks in september
- Trainingen voor functionarissen met een taak in het begeleiden van docenten (Opleider in de school)
- Individuele werkbegeleiding, coaching supervisie voor docenten en managers

Belangstelling?
Meer informatie kunt u aanvragen bij:
ECNO, Postbus 804, 9700 AV Groningen
Telefoon 050 312 00 22 of e-mail info@ecno.nl
Of bezoek onze website www.ecno.nl
Het Educatief Centrum Noord en Oost is gelieerd aan de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden

Tips voor het corrigeren van jongeren in de straatcultuur

Wapengevaar

op het schoolplein

IN ONZE SCHOLEN, VOORAL BIJ EEN DEEL VAN DE LEERLINGEN IN HET VMBO, BOTST DE NORM VAN DE SCHOOLCULTUUR MET DE GEWOONTES VAN DE 'STRAATCULTUUR'. EEN VAN DE MOEILIJKSTE OPGAVEN VOOR DOCENTEN, POLITIE, TOEZICHTHOUDERS EN ANDEREN IS HET CORRIGEREN VAN JONGENS IN DE STRAATCULTUUR. ZE REAGEREN ANDERS DAN DE SCHOOLCULTUUR EN DE 'BURGERLIJKE' CULTUUR VERWACHTEN.

De norm van de schoolcultuur botst met de gewoontes van de straatcultuur. Hoe zijn 'de' jongeren in de straatcultuur? Docenten vertellen over hun ervaringen:

- Als je ze wilt corrigeren staan ze meteen op scherp.
- Ze zullen nooit toegeven dat ze iets gedaan hebben.
- Ze praten op een hondsbrutale, denigrerende toon tegen je.
- Je voelt hun minachting, zeker als je vrouw bent.
- Ze zeggen meteen dat je discrimineert.

De straatcultuur is etnisch gemixt, hoewel het in de waarneming van veel burgers een allochtone wereld is. Allochtone jongeren komen procentueel vaker in de straatcultuur terecht. Bovendien is hun gedrag, vooral dat van Marokkaanse jongens expressiever en feller dan dat van Nederlandse jongens in de straatcultuur: De schoolcultuur heeft met hen de grootste moeite.

CORRIGEREN

Een van de moeilijkste opgaven voor docenten, politie, toezichthouders en anderen is het corrigeren van jongens in de straatcultuur. Ze reageren anders dan de schoolcultuur, dan de 'burgerlijke' cultuur (u en ik, lezers van dit soort artikelen) verwacht.

Wat verwacht u als u jongeren corrigeert? Hoe 'beschaafder' u bent opgevoed, des te meer verwacht u een 'sorry', een excuus en u verwacht misschien dat ze zeggen dat u gelijk hebt. Stel dat een groepje jongens overduidelijk al een tijd veel te veel lawaai maakt. U zegt: "Jongens, het is nu wel mooi geweest, kunnen jullie daar nu eindelijk eens mee ophouden?" Het kader hiernaast geeft het verschil aan tussen wat u misschien als reactie verwacht en wat u als reactie krijgt.

VIDEO

Laten we ervan uit gaan dat u duidelijk een diefstal of een vernieling hebt gezien. U roept de dader ter verantwoording. Hij ontkent dat hij het gedaan heeft: "Hoe kom je erbij? Dat heb ik niet gedaan man, dat waren een paar andere jongens; jullie geven altijd meteen mij de schuld."

Dan confronteert u hem met een video-opname van het gebeurde. "Dat ben ik niet; die video hebben jullie getruuct. Waarom doen jullie dat? Jullie hebben altijd wat tegen mij... Bemoci je met jezelf man, pas maar op ik weet waar je woont."

Bij veel leraren en andere gezagsdragers wordt door dit straatcultuurgedrag 'het bloed onder hun nagels vandaan ghaald'.

GEZINNEN

De meeste jongeren in de straatcultuur komen uit gezinnen met veel sociale en financiële problemen. Kinderen uit gezinnen met veel sociale en financiële

Wat u verwacht: de burgerlijke cultuur.

Voorbeeld: "Sorry, u hebt gelijk, we gaan wel ergens anders heen."

1. "Sorry."
2. Toegeven. (u hebt gelijk)
3. Een lichte onderdanigheid, een beetje schuldbesef. Dit maakt dat het 'echt' klinkt. Ze menen het!
4. Begrip tonen voor het feit dat u er last van had (we gaan wel ergens anders heen).
5. Een verbetering van het gedrag (ze gaan weg).
6. Soms: beterschap beloven (we zullen het niet meer doen).

Kortom: U verwacht een verontschuldiging

Wat u krijgt: de straatcultuur.

Voorbeeld: "Sodemieter op ga een ander zitten te vervelen, we doen helemaal niks. Je zit alleen maar op ons te letten. Heb je wat heb tegen ons?"

1. Géén sorry.
2. Vaak een ontkenning (we doen helemaal niks).
3. De schuld afschuiven. Macho-emotionaliteit. Jij bent de zeikerd, wij niet. Je discrimineert.
4. Soms dreigen. (raak me niet aan, we weten waar je woont)
5. Soms daarna tóch een gedragsverandering. Als dat maar zónder eerverlies kan. Bijvoorbeeld sputterend, de eer reddend ergens anders heen gaan.
6. Geen woord over beterschap.

Kortom: U krijgt verontwaardiging

problemen, die zich bovendien soms door hun allochtoon-zijn buitengesloten voelen. Deze jongeren ervaren vaak een tekort aan 'respect' en een tekort aan structuur. Zij voelen zich uitgekotst door de maatschappij.

Zij hebben, meer dan anderen, behoefte aan persoonlijk contact, aan steun,

aan respect, aan warmte, aan iemand die vertrouwen in hen heeft, in hen gelooft, aan echte interesse. Voor deze jongeren geldt ook dat zij eerder op scherp staan als ze gebrek aan respect proeven.

Zij hebben, ook meer dan anderen, behoefte aan structuur, aan grenzen, aan duidelijkheid, aan regels, aan een dagindeling die regelmaat brengt. Ze kunnen onduidelijkheid en structuurloosheid moeilijker verdragen.

Het gaat dus om allebei, om vriendelijkheid én duidelijkheid; om respect én regels; om warmte én autoriteit.

Leerlingen uit de straatcultuur accepteren een correctie pas als er een band is

U VERLIEST HET ALS
U OP DE 'GEWONE
BURGERLIJKE' MANIER ZOU
CORRIGEREN.

met de docent. Geen correctie zonder binding.

VOORBEELDEN

Het is pijnlijk om na de moord op het Terra college onderstaand eerste voorbeeld te geven. Ik had het voorbeeld al in mijn boek 'Respect' opgetekend ruim voor deze gebeurtenis.

EEN WAPENGEVAARLIJKE JONGEN OP HET SCHOOLPLEIN

Een pedagogisch conciërge van een vmbo-school ziet een niet-leerling op het schoolplein rondlopen. De jongen woont in de buurt. De conciërge weet van de politie dat deze jongen wapengevaarlijk is. Hij loopt op hem af en geeft een hand: "Goeiemorgen, kan ik je helpen, zoek je iemand? ... Je weet misschien dat hier alleen leerlingen komen die op deze school zitten, dat snap je wel. Anders hebben we geen overzicht meer.... Jij komt hier niet om kattenkwaad uit te halen, het gaat niet om jou... maar vroeger hebben we een keer meegemaakt dat... en ik moet me daar ook aan houden..."

De jongen verlaat het schoolplein. Dit had bij een andere aanpak, de aanpak die bij veel mensen uit de burgerlijke cultuur als eerste opkomt, heel anders kunnen aflopen.

Deze conciërge is niet gek. Hij laat weinig passeren. Hij heeft wekelijks contact met de politie.

HET VERDWENEN PROEFWERK

Een docent laat even een leerlinge alleen op zijn kamer. Als hij terugkomt ziet hij onmiddellijk dat één setje met de antwoordbladen van een proefwerk verdwenen is. Er lagen vier exemplaren op zijn bureau, nu nog maar drie. Hij weet dat ze zal ontkennen als hij vraagt of ze het weggepakt heeft. Hij weet

ook wat voor een ellende het met zich meebrengt als hij zou vragen haar tas open te maken. (Daar hebt u het recht niet toe, vertrouwt u me niet, etc). Hij zegt: "Ach, Ilknur, ik heb je net die proefwerkblaadjes gegeven, ik denk dat je die per ongeluk in je tas hebt gestopt." Zij kijkt de docent aan en in één langzame beweging pakt ze de antwoordbladen uit haar tas. De docent gebruikt schijnbaar geen macht maar de leerlinge weet wat hij weet. Bij deze aanpak kan zij zonder gezichtsverlies inbinden.

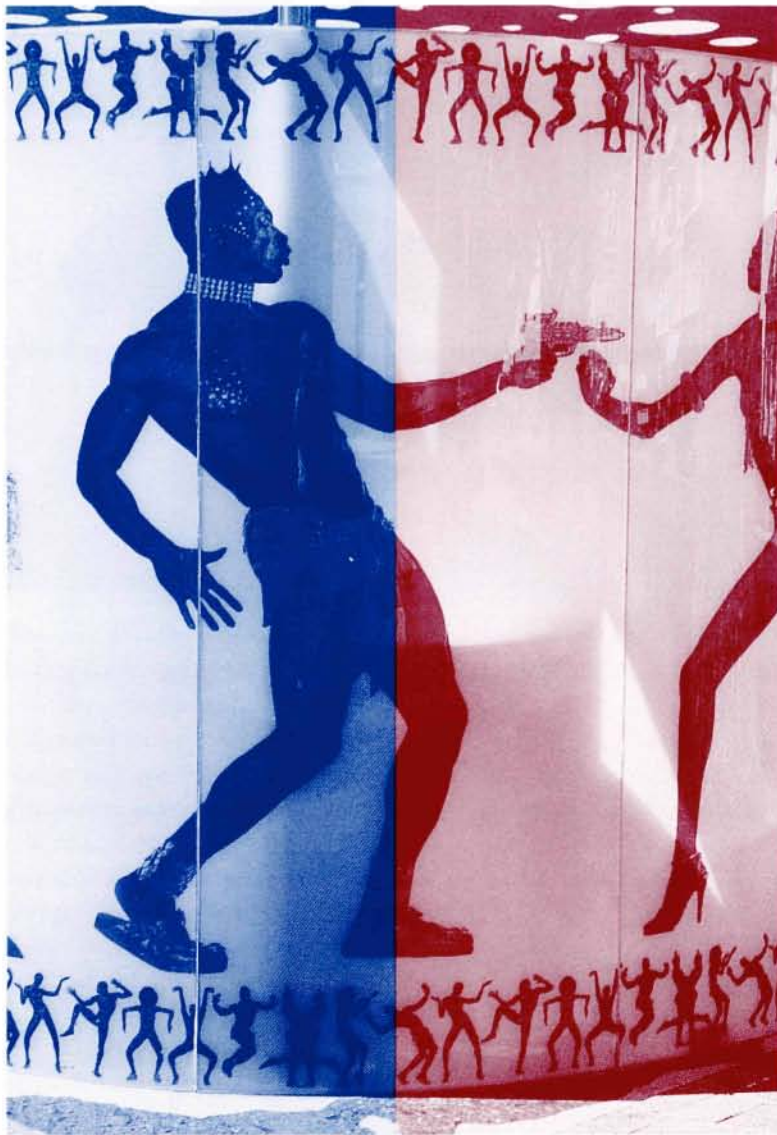
JUDO AANPAK

De bovenstaande manier van reageren is niet het eerste wat opkomt bij de meeste conciërges en docenten. Deze manier van 'corrigeren in de straatcultuur' moet door hen, door ons geleerd worden. Het is niet 'ons' natuurlijke gedrag. Onze natuurlijke reactie in dit type gevallen is meestal: afwijzen, ertegen in gaan. In vechtermen zou dit de karate stijl zijn. Die communicatiestijl heeft echter averechtse effecten. Jongens uit de straatcultuur kunnen véél beter schelden, treiteren, vechten, zuigen en dreigen dan u. U verliest het als u op de 'gewone burgerlijke' manier zou corrigeren.

In de beide voorbeelden komt de 'judo'aanpak naar voren:

- U maakt dan gebruik van de eigenschappen (de kwetsbaarheid, de behoefte aan een persoonlijke band, het eergevoel) van de jongens in plaats van daar tegen in te gaan.
- U maakt geen verwijten over het gedrag, ook niet als u daar alle redenen voor hebt. Een verwijtende houding heeft immers ongewenste effecten: zodra ze afstand voelen is het oorlog. U legt positief, 'respectvol', contact
- Uw gedrag komt voort uit kracht, niet uit slaptte. U hebt de regie. De jongere mag, in zware gevallen móét, voelen dat u een stok achter de deur hebt voor het geval dat deze vriendelijke aanpak niet werkt. U moet bijvoorbeeld weten dat de directie u steunt.
- U zorgt ervoor dat de jongen geen gezichtsverlies hoeft te lijden. U geeft een voor hem aanvaardbare, respectvolle reden om iets te doen wat hij anders niet makkelijk zou doen. U biedt een eervolle uitweg.
- Als het kan brengt u de jongen in de positie van helper: "Kan jij me helpen om..."
- U gaat niet mee in een eventuele verbale strijd om de macht.

Jonge onzekere agenten, leraren en toezichhouders vinden de bovengenoemde 'schijnbaar amicale' judo aanpak

moeilijk. Ze gaan vaker de strijd aan. Ze willen winnen. In de straatcultuur zullen ze verliezen.

AANDACHTSPUNTEN

Tot slot vier aandachtspunten, waarvan de laatste het belangrijkste is:

- Pas wanneer het straatcultuurgedrag begrepen wordt, ontstaat de mogelijkheid om er effectiever mee om te gaan. Het gaat hier niet over begrijpen in de zin van goedvinden.
- Dreigen is in de straatcultuur gebruikelijker al op een laag niveau van de escalatiespiraal. Het is belangrijk dat goed in te schatten. In het boek 'Respect' staat hier meer over.

- Jongeren uit de straatcultuur zouden het gedrag van de burgerlijke cultuur moeten leren, op straffe van buitensluiting. In dit artikel staat centraal wat u doet als dat niet het geval is.
- U kunt de wind niet veranderen maar hoe de zeilen staan bepaalt u zelf.

DE GESTOLEN WALKMAN

Op een ROC is een walkman gestolen uit de kantine. Op de video zijn de twee daders (jongens) op de rug te zien. Docenten zijn voor 90% (dus niet 100%, dan was het makkelijk!) zeker van de identiteit van de daders. De conciërge roept de jongens één

voor één bij zich: "Er is een walkman verdwenen uit de kantine. Kijk, je weet dat er video opnamen zijn gemaakt; we kunnen nou wel de video afkijken en naar de politie gaan maar we kunnen het ook anders oplossen. Misschien kunnen jullie erachter komen wie het gedaan heeft. Dan komt een van jullie maandag die walkman terugbrengen." Een van de jongens komt maandag de walkman terugbrengen met: "Hij lijkt op die van mijn vriend, ik dacht dat die het was; die mag ik altijd lenen." En hij vroeg ook: "Gaat u het de directie vertellen" (nee) en "Van wie was die walkman eigenlijk?" (doet er niet toe.) De conciërge: "Joh, ik heb er respect voor dat je hem hebt teruggebracht." De jongen leidt geen gezichtsverlies. Hij voelt ook de stok achter de deur: de video. De jongen hoeft niet expliciet te bekenen anders was het terugkrijgen van de walkman mislukt. De conciërge had na afloop kunnen zeggen: "En laat het niet weer gebeuren, want dan ga je voor de bijl." En de jongen dan meteen wegsturen en niet op een reactie wachten.

Hans Kaldenbach geeft trainingen bij *Archimedes Training en Advies*, een onderdeel van de *Archimedes Lerarenopleiding in Utrecht*: acta.kaldenbach@tiscali.nl.

LITERATUUR

Alle bovengenoemde voorbeelden komen uit:
Kaldenbach, H., *Respect!*, 99 tips voor het omgaan met jongeren in de straatcultuur.

Uitgeverij Prometheus, Amsterdam, maart/april 2004. Prijs € 7,95.
ISBN 90 446 0398 1.

Vaardigheidstrainingen voor sociaal onhandige jongeren

Mag ik meedoen?

Voor kinderen van
12-15 jaar
SVO t/m VWO
Winnaar Nationale
Onderwijsprijs

Zal ik me even voorstellen?

Voor jongeren van
15 jaar en ouder
Vaardigheden
aanleren binnen
realistische thema's

**beide inclusief docentent training
en invoeringstraject**

Onderwijsbureau Frantzen, Reehorst en Van Rossum

tel (050) 529 04 53

e-mail e.reehorst@sociaalvaardig.nl

website www.sociaalvaardig.nl

Handboek Sociale Vaardigheidstraining, nu ook UIT CONTEXTUEEL PERSPECTIEF!

Het kon niet uitblijven:
in de aandacht voor
contextuele leerling-
begeleiding is nu ook
een nieuw handboek
Sociale Vaardigheids-
training verschenen.
Geschreven door
Herberd Prinsen en
Anne Terpstra geeft dit
handboek gebruikers in
school handvatten hoe
vanuit de dynamische
driehoek ouder(s)-
kind-school een

effectieve training gegeven kan
worden. Boordevol concrete oefeningen en vergezeld
van oefenmateriaal 'Dobbelen voor het leven', dat
bestaat uit een spel kaarten met kleurige dobbelstenen.

De prijs van boek en oefenmateriaal samen is € 36,50
(exclusief verzendkosten) en te bestellen

bij **Ortho Consult (0411 - 602708)** of
via internet www.orthoconsult.nl

LEREN IN VEILIGHEID

Hoe meer structuur bijdraagt aan
een veilig pedagogisch klimaat in het
Voortgezet Onderwijs.

Het project is gericht op:

- een preventieve aanpak van
probleemgedrag
- gericht op praktisch handelen in de
klas
- klassenmanagement
- voorspelbaar docentgedrag
- een teamaanpak

Reeds 35 scholen gingen u voor.

Meer weten?

Kijk op www.lereninveiligheid.nl
Seminarium voor Orthopedagogiek
Tel: drs. P.I. Teitler, 036-5342543

Eventuele andere trajecten in het kader van leren in een veilige omgeving

Omgaan met een moeilijke klas
Conflicthantering en sociale
competentie

Omgaan met agressie

Voor meer informatie kunt u onze
brochures opvragen. Wij zenden u
deze graag toe.

Seminarium voor Orthopedagogiek,
Postbus 14007, 3508 SB UTRECHT,
tel. 030-2547378, fax. 030-2540349.
Zie ook onze homepage: [www.semi-
narium.nl](http://www.semi-
narium.nl)

Seminarium voor Orthopedagogiek

opleidingen, begeleiding,
onderzoek, projecten, advies

Speciaal bekwaam!

Column

EQ-school in de steigers

Ruigrok:

Vandaag naar de film *Elephant* geweest. Goed dat ik 's middags ben gegaan, want als ik naar de avondvoorstelling was geweest was er een slapeloze nacht of één vol boze dromen op gevolgd. De film registreert het verhaal van een high school waar twee jongens een bloedbad a la *Colombine* aanrichten. Niet eens zo veel zichtbaar geweld in de film; wel een ziekmakende dreiging. Geweld komt uit de wapens die de twee daders bestellen op Internet, maar ook uit monden waarmee slanke meisjes niet alleen de lunchcalorieën uitkotsen, maar ook hun schoolgenoten die niet aan hun normen voldoen. Het geweld ook waarmee mensen totaal genegeerd worden. Het directe gevaar wordt gevormd door de klasse van uitgekotste leerlingen die voor niets en niemand meer betekenis hebben. Niet voor anderen, niet voor elkaar, niet voor zichzelf.

Ik zit weer op mijn stokpaardje van betekenisleren: we moeten ervoor te zorgen dat leerlingen ervaren dat ze betekenis hebben voor elkaar. Dat is veiligheidsbeleid dat detectiepoortjes doet wegroesten. Toen ik na de film naar huis fietste werd ik op de Erasmusbrug, of all places, aangeropen. Het was Maria. Ik ontmoette haar afgelopen vrijdag in Eindhoven en werkte een middag met haar samen. Ze vertelde hoe ze van die ontmoeting had genoten. Ondanks de *Elephant* kwam ik zingend thuis: ik heb betekenis en kan de komende week weer aan.

Roelofs:

Ik zit tot over mijn oren in een discussie over grenzen aan begrip voor leerlingen. Al een tijdje hoor ik mezelf uitspraken doen over straffen. Alleen als ik geen contact kan krijgen met een leerling die iets uithaalt, dan zijn voor mij straffen geoorloofd en dan nog alleen maar als tussenstation tot ik wel contact met hen krijg. Met jouw woorden: als een leerling en ik samen betekenis voor elkaar hebben, dan zijn straffen overbodig, zinloos en zelfs contraproductief. Ik wil dus niet alleen van de detectiepoortjes af in onze school, maar ook van de straffen. Alleen als ik de hardnekkigheid van sommige collega's ervaar, als ze bijna eisen dat een leerling voor laakbaar gedrag wordt gestraft, dan krijg ik de neiging toch straffen uit te spreken: over die collega's ja!

Leerplan omzeilt vaak actualiteit

Schokkende gebeurtenissen zoals '11 september' lijken geen groot stempel op het curriculum te drukken. Volgens onderzoekers laten scholen mogelijkheden liggen om de maatschappij de lesstof binnen te halen. In de Verenigde Staten heeft na de gebeurtenissen van 11 september een heftig debat plaatsgehad over de betekenis daarvan voor het onderwijs. Het ene kamp wilde steviger inzetten op de Amerikaanse cultuur, het andere meer op het versterken van de democratie en de dialoog tussen culturen.

Ook in Nederland blijven maatschappelijke invloeden niet bij de schooldeur wachten. Maar in tegenstelling tot de VS ligt de nadruk bij ons minder op de inhoud van de lesstof en meer op de gevolgen voor de leerlingen. Zeker voor islamitische leerlingen die in verwarring kunnen raken door de gebeurtenissen en de reacties. Dat blijkt ook uit gesprekken die onderzoekers voerden met betrokkenen uit het openbaar onderwijs. Schoolleiders en docenten hechten vooral belang aan omgangsvormen. Hoe de leerstof kan bijdragen aan de verhoudingen binnen school en aan het ontwikkelen van burgerschap is minder aan de orde. Een reden hiervoor kan zijn dat het landelijk examen een snelle aanpassing van het curriculum verhindert. Maar docenten zouden mogelijkheden voor eigen interpretatie van de lesstof best meer mogen benutten, stellen onderzoekers. Ook besteden openbare scholen weinig aandacht aan de verschillende levensbeschouwingen. Verder ontbreken afspraken over de manier waarop ze ingrijpende maatschappelijke gebeurtenissen het hoofd bieden. Draaiboeken en lesmateriaal kwamen pas in de scholen tijdens de oorlog in Irak. Jammer, vinden de onderzoekers, want 'pedagogische zorg en actieve pluriformiteit mag geen incidentenbeleid zijn'.

*Informatie: W. Veugelers, M. Derriks en E. de Kar, Onderwijs en ingrijpende maatschappelijke gebeurtenissen. 11 september en het onderwijs, UvA 2004.
Bron: Didactief, april 2004*

Leerlingenspel 'Gedragen gedrag'

De leerlingenspelversie van het spel 'Gedragen gedrag' is bedoeld om gedragsregels te maken voor in de klas. De regels worden door de leerlingen zelf geformuleerd. Het spel is voor leerlingen van het vmbo, vo en mbo. Het spel bestaat uit 112 spelkaarten waarin situaties worden beschreven met betrekking tot de categorieën: agressie-geweld, algemeen, computergebruik, discriminatie, kleding en taalgebruik, racisme en seksuele intimidatie.

Het spel kan gespeeld worden in drie spelvarianten:

Groepsvariant: in groepjes wordt gespeeld met op categorie gesorteerde spelkaarten, Grabbelton: in groepjes wordt gespeeld met op categorie ongesorteerde spelkaarten, Klassendiscussie: in klassenverband wordt gespeeld met gesorteerde of ongesorteerde spelkaarten.

Het spel is gratis te downloaden op de website van PPSI: <http://www.aps.nl/ppsi>.

De leertuin

Nehalenna is een stedelijke scholengemeenschap met twee vestigingen in Middelburg. Op de vmbo-vestiging aan de Kruisweg wordt de leerlingen leerwegondersteunend onderwijs (lwoo) aangeboden.

Binnen de afdeling lwoo werkt de school sinds 2000 volgens een nieuw, uitdagend concept: De Leertuin. J.C. van der Elburg is afdelingsleider lwoo. Hij vertelt over het hoe en waarom van deze vorm van onderwijs.

Meer informatie:

<http://www.cps.nl/basisvorming/documenten/leertuin.pdf> (artikel) en

<http://www.cps.nl/basisvorming/documenten/inrichtinglokaal.doc> (lokaalinrichting).

Gratis telefoonnummer voor informatie over onderwijs

Ouders en verzorgers van schoolgaande kinderen kunnen terecht bij een gratis telefoonnummer voor vragen over het onderwijs. Minister Van der Hoeven opende het nummer, 0800-5010, op 15 april. Het is een initiatief van een aantal landelijke organisaties voor ouders in het onderwijs, zoals NKO, LOBO en Ouders&Coo. Het telefoonnummer is bedoeld voor antwoorden op vragen over bijvoorbeeld schoolvakanties of voor advies in soms heel individuele kwesties. Behalve de telefoonlijn komt er ook een website voor informatie over onderwijs: www.50tien.nl.

Inhoud

NVL-NVS-nieuws	18
Informatief, vervolg	18
Digit@!tjes	19
Congressen en studiedagen	20
Vmbo-praktijkonderwijs	20
Bve-nieuws	21
Tweede fase	21
Nieuwe publicaties	21
Recensies	22
LOB- activiteiten	22
Dagboek van een leerlingbegeleider	24

ICT-leed

Men roept 'adaptief onderwijs', maar ict wordt eentoonig ingezet als oefenmachine.

Men roept 'een goede internetverbinding', maar de school doet er nauwelijks iets mee.

Men roept 'wij gebruiken internet', maar veelal worden websites gezien als een soort begrijpend lezen met vragen.

Men roept 'experimenteren met ict', maar de school schaft methodegebonden software aan.

Men roept 'veel pc's hebben we nodig, meer dan 1:10', maar 80% van de pc's op de school staan op een willekeurig moment uit.

Men roept 'ict-coördinator', maar de ict-er heeft geen complete functieomschrijving.

Men roept 'de scholen krijgen budget voor ict', maar er is niet nagedacht over ruimtegebrek op scholen.

Men roept 'een scholenwebsite', maar het bijhouden ervan is weer afhankelijk van de enthousiasteling met die extra kennis.

Men roept 'wij kopen een beamer', maar na een maand wordt het apparaat alleen gebruikt door de enthousiasteling omdat het opzetten ervan net zoveel tijd kost als een dia-apparaat.

Men roept 'ict is om te communiceren', maar scholen delen via internet nauwelijks hun opgedane kennis.

Hoe heeft uw school het ICT-beleid opgezet?

Bron: ICT Nieuwsbrief/Kennisnet, uit de column van Ricardo Driedijk

Jongeren kunnen ei kwijt op overnuit.nl

Puber-ouders in Leiden en omgeving krijgen het een stuk rustiger. Jongeren kunnen voortaan met hun vragen terecht op www.overnuit.nl. De Rotterdamse welzijnsorganisatie PJ Partners heeft met behulp van pubers de website gemaakt. Het menselijk lichaam, verslavingen, seksualiteit en school zijn een greep uit de onderwerpen die aan bod komen.

"Uit onderzoek blijkt dat jongeren het liefst hun informatie zoeken op internet. Dat vinden ze gemakkelijker en het is lekker anoniem", zegt Esther Sibbel van PJ Partners. Op de site krijgen jongeren niet alleen antwoord op hun vragen, ze kunnen er ook hun ei kwijt. Bij elk onderwerp kunnen bezoekers hun mening geven. Op de forumpagina is plaats voor discussies. Op de inhoud en vormgeving van de site hebben jongeren van diverse scholen en jongerencentra veel invloed gehad. Dat maakt dat ze betrokken blijven bij de site. Het is de bedoeling dat uiteindelijk een jongerenredactie een deel van de site gaat beheren.

BINNENKRANT

Op koers

Sinds de vorige aflevering van TvL is met enthousiasme doorgewerkt aan de laatste voorbereidingen die in het Burgerlijk Wetboek zijn voorgeschreven voor verenigingen die willen fuseren. Sinds 23 maart liggen het fusievoorstel en de nieuwe statuten ter inzage bij de Kamer van Koophandel Haaglanden, de Kamer van Koophandel Utrecht, het notaris kantoor Holtman en Begheijn te Utrecht en de bureau van de NVS en de NVL te Utrecht.

Naar verwachting zullen de leden van de NVS ('s ochtends) en de leden van de NVL ('s avonds) zich op donderdag 13 mei aanstaande uitspreken over de fusie. Als de leden het voorstel van de besturen van de NVL en de NVS volgen, kunnen de besturen alles in gang gaan zetten, dat ingevolge het besluit van de ledenvergaderingen nodig is om de fusie tot een feit te maken. Op 2 augustus 2004 zal dan de akte bij de notaris passeren. Daarna spreken we van de NVS-NVL, vereniging van schooldecanen en leerlingbegeleiders.

Omdat er na 13 mei dit schooljaar geen TvL meer verschijnt, zal het bestuur alle relevante informatie voor de leden op de website publiceren. Kijk dus na medio mei op de website van de NVL om te lezen hoe het is afgelopen op 13 mei.

Maar ook andere verenigingsactiviteiten liggen op koers. De vernieuwde congrescommissie is begonnen met de voorbereidingen voor het jaarcongres dat ook dit jaar plaatsvindt op de eerste zaterdag van november: 6 november dus. En, vanwege de positieve reacties, ook dit jaar weer in het Cals College in Nieuwegein. Naar verwachting het eerste jaarcongres van de sectie leerlingbegeleiding van de nieuwe vereniging NVS-NVL, maar opgezet volgens de bekende gewaardeerde NVL-formule. Noteer deze datum alvast in de agenda!

Marielle Peters-Sips, interim-voorzitter NVL

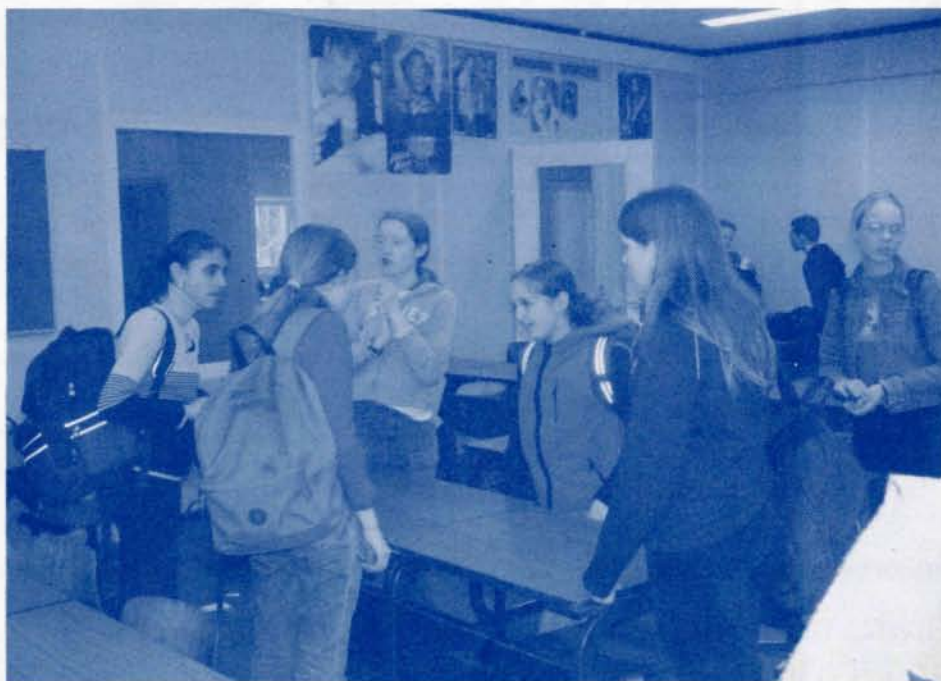
INFORMATIEF

Vredesfabriek

De Vredesfabriek richt zich op jongeren op drie niveaus: groep 7 en 8 van de basisschool, het vmbo en de eerste twee leerjaren van havo/vwo. Met een routekaart in de hand komen de jongeren er gaandeweg achter dat de expositie eigenlijk over henzelf gaat, over eigen waarden, houding en gedrag.

In de Vredesfabriek staan vijftien machines met tientallen apparaten. De bezoekers produceren vrede en vrijheid. Met gereedschap als een tolerantimeter, machtsorteerder, conflictrol, oorlogsverkenner, zondebokmolen, spijtbuis, monumentenwiel en oorlogsdemper krijgen jongeren inzicht in hun eigen gedrag. De metafoor van de fabriek impliceert een actieve houding. De bezoekers maken keuzes, voeren opdrachten uit en toetsen hun mening. De fabriek sfeer wordt ondersteund met licht- en geluidseffecten. De Vredesfabriek werd op 24 maart 2004 officieel geopend in Nationaal Monument Kamp Vught en is daar te zien tot 30 juni.

Voor docenten is aanvullend werkmateriaal beschikbaar in de vorm van een cd met zeven liedjes en een werkboek. De teksten gaan over het waarom van herdenken en in verzet komen maar ook over vrede maken, verdraagzaamheid, pesten en vrijheid vieren. De nieuwe cd en het werkboek zullen tijdens het openingsprogramma gepresenteerd worden. De Vredesfabriek en de cd Vrijheid zijn ontwikkeld door de Stichting Vredeseducatie in Utrecht. Meer informatie kunt u vinden op: www.vredeseducatie.nl.

<http://groups.msn.com/SteungroepZelfbeschadigingBondgenoten>

De nieuwe site van de Steungroep Zelfbeschadiging Bondgenoten voorziet in de behoefte aan contact, intervisie en informatie van veel ouders, hulpverleners en leerlingbegeleiders. Op de site kunt u informatie en ervaringen uitwisselen en vragen stellen aan collegae, familieleden en ervaringsdeskundigen van de Steungroep Zelfbeschadiging. Er zijn aparte prikborden (forums) voor docenten, voor ouders, voor hulpverleners in de GGZ en voor vrienden van mensen die zichzelf beschadigen.

<http://www.reiswereldbaan.nl/>

De reiswereld heeft veel te bieden: uiteenlopende functies, interessante doorgroei mogelijkheden en werk in een internationale omgeving. Voor eenieder die zich wil oriënteren, zijn er open dagen te over.

<http://expertisecentrum.mediatheek.bibliotheek.nl>

Expertisecentrum voor mediatheken in het onderwijs biedt informatie over mediatheken in de praktijk van het basisonderwijs en voortgezet onderwijs, collectiebeheer en -vorming, media-educatie, organisatie en beheer van mediatheken, opleidingen en cursussen voor mediathecarissen en de toepassing van ICT.

<http://webdidactiek.kennisnet.nl/>

Bent u bezig met onderwijsvernieuwing en wilt u weten hoe ict u daarbij kan helpen? Dan bent u bij webdidactiek aan het juiste adres. In deze community vindt u antwoorden op vragen op het gebied van ict en didactiek. De antwoorden worden verzorgd door het APS, CPS, KPCgroep, SLO, NabMVT, Freudenthal Instituut en Kennisnet. Meld u aan als lid van de community en ontvang de nieuwsbrief.

<http://www.escape-educatief.nl>

Escape Educatieve Software heeft een uitgebreid aanbod van programma's om leerlingen te helpen met het begrijpen van teksten. Er zijn programma's voor het primair onderwijs en voor het voortgezet onderwijs. Alle producten zijn methode-onafhankelijk en lenen zich zowel voor klassikaal als zelfstandig gebruik.

<http://www.cps.nl/basisvorming/basisvormingzoek.htm>

De Databank Vernieuwing Basisvorming bevat gegevens over boeken, rapporten, opinies, websites en beschikt over verschillende zoekingen, voorzien van indexen en pulldown menu's.

<http://www.leerlingportfolio.net/>

CPS heeft de afgelopen jaren een brede expertise opgebouwd in het ontwikkelen en werken met (digitale) leerlingportfolio's in het basisonderwijs. Een speciale website voorziet u van meer informatie.

<http://www.bjaa.nl>

Bureau Jeugdzorg Agglomeratie Amsterdam heeft sinds kort een eigen website. Daarop staat, behalve een overzicht van locatieadressen, telefoonnummers en routebeschrijvingen, ook een beschrijving van het totale hulpaanbod. Bovendien is er informatie te vinden over de diverse werksoorten, projecten en samenwerkingsverbanden en kunt u de eigen folders downloaden.

www.krantindeklas.nl

Krant in de klas vernieuwde de website. Naast de vertrouwde elementen vindt u er antwoorden op de vragen: Hoe wordt een krant gemaakt? Wat doet een journalist? De site biedt uitgebreide informatie over jeugdpagina's bij de kranten; nieuws over activiteiten en projecten van de Stichting.

www.opendagen.nl en www.bkk.nu

Op www.bkk.nu vindt u vele artikelen, een column, recente nieuwsberichten en ingezonden verhalen door leerlingen. Daarnaast heeft bkk.nu een zeer uitgebreide scholendatabase, waar alle mbo, hbo en wo opleiders te vinden zijn, met hun opleidingen en de bijbehorende beroepen. Ook leest u hoe u in contact kunt komen met deze scholen. Op www.opendagen.nl kunnen belangstellenden zoeken op regio, opleiding, beroep en periode, vele wegen dus die naar de gewenste open dagen leiden.

<http://leerlingbegeleiding-decaanaat.pagina.nl>

De bekende linksverzameling over leerlingbegeleiding heeft er een zusje bij: een aparte pagina met links die betrekking hebben op het terrein van het decanaat: studeren, keuzebegeleiding, loopbaanoriëntatie en -begeleiding, vervolgoedingen, open dagen. Informatie die zowel voor jongeren als voor collega's met een begeleidende taak, zoals schooldecanen en mentoren, zinvol is.

<http://taalschrift.org/reportage/000485.html>

“Waarom jongeren een eigen taal spreken? Om hun groep te definiëren: wie ons taalgebruik begrijpt en liefst spreekt, hoort erbij; wie het niet begrijpt, is dus een buitenstaander. Zo ondersteunt taal een identiteit. Taal dient in die context ook om je af te zetten tegen de rest van de wereld, vooral tegen autoriteiten en ouders.”

Het elektronische blad Taalschrift, uitgegeven door de Nederlandse Taalunie, over de taal van de straat. Met interessante voorbeelden en weblinks.

www.techniekinzicht.nl

De site www.techniekinzicht.nl is online! Het is een toegankelijk verzamelpunt voor en door alle partijen die betrokken zijn bij techniek in de regio Haaglanden, zoals onderwijs, bedrijfsleven en overheid. De website is het belangrijkste informatie- en communicatiemiddel van het project Techniekinzicht. Techniekinzicht is een initiatief van de Kamer van Koophandel Haaglanden en TechnoCentrum Haaglanden. Het project is opgezet om een overzicht van techniekactiviteiten te creëren en techniek op een positieve manier onder de aandacht te brengen.

<http://www.vgmd.nl/normaal/home.htm>

Verschillende instellingen voor dienstverlening aan mensen met een visuele beperking hebben in de loop der jaren een scala aan computercursussen ontwikkeld. Eén landelijk, uniform aanbod van deze cursussen is echter veel efficiënter en overzichtelijker. Met het project Visueel Gehandicapt en Massaal Digitaal (VGMD) is dit gerealiseerd. Het project heeft als doel mensen met een visuele beperking op de computer te laten werken en ze daarbij de hulp te geven die ze nodig hebben. Het gaat dus om scholing én gebruikersondersteuning.

Lesmateriaal ontwikkelen voor (hoog) begaafden

Om begaafde leerlingen uit te dagen heeft het onderwijs dringend behoefte aan speciale leerstof en verrijkingstaken. Voor de exacte vakken is al dergelijk materiaal beschikbaar. Voor de moderne vreemde talen nog bijna niet. Een docent vreemde talen zal dus zelf aan de slag moeten. SLO biedt nu speciaal voor deze docenten in het voortgezet onderwijs een basistraining 'Ontwikkelen van leer-materiaal voor (hoog)begaafde leerlingen in de onderbouw'.

In de training staat de handreiking centraal. Deze handreiking is beschikbaar in digitale vorm, een website met veel voorbeeldmateriaal, en in niet-digitale vorm, een waaier met tips en toelichtingen. Ondanks de gebruiksvriendelijke opzet van de handreiking, blijken veel docenten het prettig te vinden om in eerste instantie samen met collega's aan de slag te gaan. Met de training helpt SLO hen op weg en biedt hen de instrumenten om er uiteindelijk zelfstandig mee verder te kunnen. De docenten leren meer over (hoog)begaafdheid en de kenmerken waaraan lesmateriaal voor (hoog)begaafden moet voldoen. Kern van de training is het zelf ontwikkelen van materiaal. Kenmerkend voor de training is de ruime aandacht die er is voor de reacties van de leerlingen. Want natuurlijk gaan de docenten hun materiaal inzetten en willen ze tijdens een volgende bijeenkomst van de training van elkaar vernemen hoe dat is gegaan. De feedback van de leerlingen op hun materiaal is voor hen misschien wel het belangrijkste ijkpunt! De basistraining bestaat uit drie bijeenkomsten. Om de resultaten van de training goed te borgen, verdient het aanbeveling om voor een vierde 'terugkomdag' te kiezen. De totale training heeft een looptijd van zes, respectievelijk twaalf weken. De eerste bijeenkomst duurt zes uur, de tweede, derde en vierde duren elk drie uur.

Inschrijven kan via het digitale inschrijfformulier op <http://formulier.slo.nl/begaafdmvt>. Voor meer informatie en vragen over de inschrijving kunt u terecht bij Ellie Kristens, telefoon: 053 - 4840646, e-mail: e.kristens@slo.nl.

Beelddenken nader bekeken.

De workshop wordt gegeven door Mechel Ensing-Wijn. Deze middag krijgt u een nadere kennismaking met het fenomeen beelddenken. De workshop is gericht op beelddenkers en niet beelddenkers en zij die niet weten of ze beelddenker zijn. Gewoon voor iedereen die geïnteresseerd is in het fenomeen beelddenken. Korte oefeningen, uitleg en ervaringen vormen samen de ingrediënten voor een beter inzicht.

Plaats: Amersfoort

Datum: zaterdag 22 mei

Tijd: 13.30-16.45 uur

Kosten: € 35,-

Aanmelden en/of meer informatie: MEWadvies, telefoon: 070 - 5144706, e-mail: mewadvies@planet.nl.

Tweede opleidingsgroep 'Omgaan met verlies'

In de Wolken, bureau voor advisering en opleiding in het omgaan met verlies, start in september 2004 met de tweede opleidingsgroep van de tweejarige opleiding 'Omgaan met verlies'. De opleiding is bedoeld voor beroepskrachten in alle sectoren waar gewerkt wordt met rouwende mensen, zoals welzijn, gezondheidszorg, palliatieve zorg, pastoraal werk, onderwijs, uitvaartbegeleiding, nazorg enzovoort en voor mensen die zich in het vrijwilligerswerk nadrukkelijk bezig houden met rouwenden. Opleiders zijn Riet Fiddelaers-Jaspers, al jarenlang werkzaam als opleider op het gebied van verlies en Sabine Noten, rouwtherapeute en rouwvervangingsdeskundige. Informatie kan aangevraagd worden via telefoonnummer 040 - 2260450 of via indewolken@chello.nl. De informatie is ook te vinden op de website www.in-de-wolken.nl.

VMBO - PRAKTIJKONDERWIJS

Kwaliteit van de leerlingenzorg

Het project 'Kwaliteit van de leerlingenzorg in het vmbo en praktijkonderwijs' heeft als doel de kwaliteit van de leerlingenzorg in de praktijk aantoonbaar en duurzaam te verbeteren. Dat wil zeggen dat de leerlingenzorg zodanig is ingericht dat begeleiding en onderwijs optimaal zijn afgestemd op de mogelijkheden van iedere leerling. Waar het om gaat, is zoveel mogelijk leerlingen goed voor te bereiden op het behalen van een startkwalificatie of op de arbeidsmarkt.

Een van de activiteiten is de zorg voor doorlopende leerlijnen po-vo en vo-mbo. De leerlijn van de leerling kent vaak hobbels en drempels, vooral de overgang tussen primair onderwijs en voortgezet onderwijs is wat dit betreft berucht. We besteden in dit deelproject aandacht aan zowel de verticale als horizontale overgangen tussen schoolsoorten. Ook brengen we in beeld hoe scholen en samenwerkingsverbanden omgaan met instrumenten als zorgplan, handelingsplan en onderwijskundig rapport. ➡

◆ Activiteiten voor 2003/2004 zijn: afstemming met de (speciaal) BaO/REC's in de regio, afstemming leerlijnen vmbo-mbo, onderwijs-loopbaan-begeleiding, integratie beroepspedagogiek, competenties van docenten beroepspedagogiek-zorg, zorgplan, handelingsplan en OWR.

Wie meer wil weten over leerlingenzorg in het vmbo & praktijkonderwijs verwijzen we graag naar de website: www.leerlingenzorgvmbopro.nl.

BVE-NIEUWS

Werkdocument competentiegericht leren

ROC Midden Brabant geeft docenten en management in een werkdocument een helder beeld van competentiegericht leren. Het document is gebaseerd op het landelijke referentiekader van de competentiegerichte kwalificatiestructuur. Daarmee is het voor het hele beroepsonderwijs een fraai hulpmiddel bij de invoering van competentiegericht opleiden.

De schrijvers geven een heldere uiteenzetting van het begrip competentie. Ze gaan ook in op de gevolgen van deze vorm van leren voor het onderwijs. Tenslotte komen de taken en het tijdsplan aan de orde dat Midden Brabant hanteert voor de invoering. <http://www.hetplatformberoepsonderwijs.nl/download/co-assistent.pdf>.

Routeplanner voor competentieleren

Competentiegericht onderwijs (CGO) wordt vaak als een soort wondermiddel beschouwd om het beroepsonderwijs en de verlangens van werkgevers beter op elkaar te laten aansluiten. Maar wat een competentie nu precies inhoudt en wat de invoering ervan betekent voor het onderwijs is niet altijd even duidelijk. De Haagse Mondriaan Onderwijsgroep wil graag een omslag naar competentiegericht onderwijs maken. Daarom heeft het aan onderzoekers gevraagd om een instrument te ontwikkelen

dat hier meer inzicht in kan geven. Het resultaat is de CGO-wijzer met indicaties voor bijvoorbeeld de invoering van praktijkgericht en individueel leren en andere methodes van toetsing. Ook wordt onderzocht hoe sterk de steun is van de docenten voor CGO en hoe ze denken over een aantal randvoorwaarden zoals faciliteiten, beschikbare tijd en de steun van collega's. Met de CGO-wijzer kunnen scholen bekijken hoe het staat met de invoering van competentiegericht onderwijs binnen hun instelling. Meer informatie: G. Vrieze en H. Braam, CGO-wijzer, Nijmegen 2004.

Bron: Didaktief, april 2004

TWEDE FASE

Samenwerking Your Out en Studieportal.nl

Om havo- en vwo-scholieren een completer beeld te kunnen presenteren van vervolgoopleidingen en aan studie gerelateerde informatie, gaan de initiatiefnemers van de internetsite Studieportal.nl en de Your Out cd-rom samenwerken.

De samenwerking zal voornamelijk bestaan uit het uitwisselen van informatie. Daarnaast bieden de uitgevers een gezamenlijk traject aan waarmee hogescholen, universiteiten en adverteerders via verschillende wegen havo- en vwo-scholieren kunnen bereiken. De internetsite www.studieportal.nl biedt informatie over vervolgoopleidingen en aan studie gerelateerde evenementen zoals open dagen. Daarnaast is er relevant nieuws te vinden en biedt de site een forum en een overzicht van interessante links. De Your Out cd-rom biedt gegevens over opleidingen en informatie over aanverwante onderwerpen. Zo wordt een beeld geschetst van zeventien studentensteden en bevat de cd-rom informatie over bijbaantjes en studiefinanciering. Verwacht wordt dat de Your Out cd-rom (oplage: 55.000 stuks) in september door decanen op middelbare scholen verspreid zal worden.

NIEUWE PUBLICATIES

Kinderen leren hun hart te gebruiken

Spel- en activiteitenbundel om anders geconcentreerd te zijn in hectische tijden.

Een vertaalredactie van het APS heeft het boek van Doc Lew Childre met de titel 'Teaching Children to Love, 80 games and fun activities for raising balanced children in unbalanced times' bewerkt en voor het Nederlandse onde wijs geschikt gemaakt. Het is verkrijgbaar via de APS website www.aps.nl

Denkbeelden over beelddenken.

Een beeld zegt meer dan duizend woorden.

Theorie en praktijk rond beelddenkers: over opvoeden, begeleiden en hun specifieke taalproblemen.

R. de Groot en C. J. Paagman, Uitgeverij Agiel, 2003, ISBN 9080772631

Marscha zit in havo 3 en heeft taalproblemen. "Ik voel me een omgevallen archiefkast", mailt ze met dank aan de spellingcorrector. Haar schitterende beeld behoeft geen correctie. Beelddenken is lang afgedaan als een onwetenschappelijke 'dwaalweg' bij de aanpak van taalproblemen als dyslexie. Dat is mede te wijten aan Ron Davis ('De gave van dyslexie') die beelddenkers opvoert als miskende genieën. In 'Denkbeelden over beelddenken' nemen de Groot en Paagman de theorie en behandeling van beelddenken kritisch onder de loep en doen zij ook eigen onderzoek onder ervaringsdeskundigen.

Ieder mens begint zijn leven met denken in beelden. Rond het vijfde/zesde jaar zet dit zich meestal om in begripsdenken. Beelddenkers blijven denken in beelden en kunnen niet meer zonder.

Beelddenken is een bijzondere (non-verbale) manier van informatieverwerking. Het is denken in beelden en gebeurtenissen als vorm van ruimtelijk denken. Op zich een talent dat kan leiden tot grote creativiteit en originaliteit. In het veelal op (teken)taal gestoelde onderwijs is dit vaak een ramp, omdat het holistische denkproces van de beelddenker niet begrepen wordt.

De auteurs onderscheiden beelddenken duidelijk van dyslexie. Dyslexie is een leerprobleem, beelddenken een bijzondere wijze van omgaan met de omgeving. Beelddenkers kunnen wél dyslectische verschijnselen hebben. De Groot en Paagman geven een goede aanzet tot het verklaren van beelddenken en belichten de mens achter het begrip. Ook geven zij handvatten voor het stellen van de diagnose en gelukkig ook voor de begeleiding van de beelddenker in het (voortgezet) onderwijs. De kritische houding van de auteurs ten opzichte van de bestaande theorieën over beelddenken is een verademing. De Groot en Paagman ontdoen beelddenken van de magische en sektarische waas die eromheen hangt. Kritischer kijken naar de grootte van hun eigen lettertype (zet uw leesbril op!) en naar enkele vreemde taalfouten en onduidelijkheden kan geen kwaad. Wellicht iets voor de tweede druk? Dit dappere boek geeft géén alomvattend inzicht over een omstreden onderwerp, het nodigt uit tot reflectie en reactie. "Ik ben een stuurloos schip", mailt Marscha. 'Denkbeelden over beelddenken' geeft haar en haar docenten een stevig anker.

Myriam Schrover, is orthopedagoog/remedial teacher, Intervent Onderwijs Services, www.intervent.nl

Meer weten over beelddenken: Maria Krabbe Stichting, telefoon: 026 - 3818076, e-mail: mewadvies@planet.nl, internet: www.beelddenken.com.

LOB-ACTIVITEITEN

Girlsday

Op en rond donderdag 22 april organiseerde Technika 10 Nederland in samenwerking met VHTO (Landelijke organisatie vrouwen in hogere technische opleidingen en functies) de eerste Girlsday in Nederland. Meiden gingen op bezoek bij technische medewerkers van ziekenhuizen, theaters, een koekjesfabriek, de brandweer, universiteiten en omroepbedrijven.

Girlsday is al jaren een groot succes in de Verenigde Staten en in Duitsland. Bedrijven en organisaties zetten deze dag hun deuren open voor meiden, om ze te laten kennismaken met techniek en de dagelijkse beroepsprak- ➡

► **tijk.** Technika 10 Nederland en VHTO willen meiden van 8 tot 15 tijdens Girlsday laten ervaren dat techniek overall is en dat het leuk is om technisch werk te doen. Meisjes en vrouwen hebben in ons land over het algemeen een slecht beeld van technische opleidingen en technische beroepen. En wat je niet kent, dat kies je niet. Ook ouders weten vaak te weinig over de beroepsmogelijkheden na een technische opleiding. Niet alleen in de specialistische techniekbranche is werk te vinden. Ook ziekenhuizen en theaters hebben bijvoorbeeld technisch personeel in dienst. Door Girlsday zien meiden dat je met een technische opleiding op veel meer werkplekken terecht kunt dan alleen in een technisch bedrijf.

Dit jaar startte Girlsday kleinschalig. In 2005 willen Technika 10 Nederland en VHTO ook zoveel mogelijk scholen betrekken bij Girlsday, zodat het een grootschalig, landelijk evenement wordt. De rol van Technika 10 Nederland en VHTO is vooral bemiddelend en faciliterend van aard. Ze brengen meisjes in contact met bedrijven en organisaties, en vanaf 2005 verzorgen ze onder meer de centrale aanmelding, standaard draaiboeken, publiciteit en mailings. Ook adviseren ze bedrijven wat je meisjes kunt laten doen tijdens een excursie. Meer informatie op de volgende websites:

<http://www.girlsday.nl/>, <http://www.vhto.nl/>,
<http://www.technika10.nl/>.

LOB dossier

Het APS komt met een digitaal programma waarmee permanent zicht kan worden gehouden op de adviezen en keuzes van uw leerlingen in het 2e leerjaar vmbo. Mentoren en decanen voeren de gegevens van belangstellingsvragenlijsten, CGI, PSO en LOB online in. Voor docenten bestaat de mogelijkheid hun leerwegadvies per vak in te (laten) voeren. Op basis van diverse wegingsfactoren wordt vervolgens een matrix getoond met het resultaat van de diverse gegevens. Deze matrix biedt houvast en overzicht, zodat mentor en leerling hun keuze voor sector en leerweg in het derde leerjaar kunnen maken. Bijpassende vakken worden daarbij ingevuld en de akkoordverklaring voor de ouders kan afgedrukt worden. De teamleider van het tweede jaar volgt en bewaakt het hele proces. Dit programma is in nauwe samenwerking met 'de praktijk' ontwikkeld en levert volgens het APS:

- * voor mentor, coördinator/teamleider en decaan een aanzienlijke tijdsbesparing op om zichzelf, leerlingen en ouders te informeren;
- * voor de schoolleiding een groter inzicht in de trends van leerlingstromen ;
- * een adequaat overzicht van de activiteiten van mentoren en de adviezen van docenten.

Meer informatie: <http://www.aps.nl/lob/digitaal.html>.

Toestemming voor vmbo diploma meubelmaken

Vanaf schooljaar 2004/2005 mogen vmbo scholen hun leerlingen een eigen examen laten afleggen dat is gebaseerd op het programma fijnhoutbewerken van SH&M. SH&M, kenniscentrum beroepsonderwijs bedrijfsleven ontving onlangs dit positieve besluit van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Hiermee komen de vakken meubelmaken en interieurbouw, die samen het pilotprogramma fijnhoutbewerken vormen, weer op de onderwijskaart. Dit zal tevens een positief effect hebben op de instroom van mbo-leerlingen in de meubelopleidingen en de bedrijfstak.

Na de examens in 2005 mogen de vmbo scholen een diploma Bouwtechniek uitreiken met de vermelding 'differentiatie meubelmaken'. Voorwaarde is dat SH&M de kwaliteit van de leermethode en leermiddelen bewaakt. SH&M ontwikkelt en levert naast de leermiddelen ook de eindtoets voor het landelijke examen van 2005.

De vakken meubelmaken en interieurbouw dreigden in 1999 met de invoering van het vmbo uit het examenprogramma te verdwijnen. De doorstroommogelijkheden naar een meubelmakeropleiding in het mbo kwam hiermee lelijk onder druk te staan. Sindsdien heeft SH&M, in samenwerking met het Platform vmbo-bouwtechniek, zich ingespannen om de vakken te behouden en startte zij een pilotproject onder de naam fijnhoutbewerken. Op negen vmbo pilotscholen volgden zo'n 90 leerlingen in het vierde leerjaar het programma fijnhoutbewerken. Het grootste deel van deze leerlingen behaalde in juni 2003 het vmbo diploma met daarbij een certificaat fijnhoutbewerken. Voor overige informatie: www.shm.nl.

MIEKE

Vandaag voelde als een kleine doorbraak. Net als iedere voorgaande lesdag had ik aanvankelijk ook nu gemengde gevoelens bij het vooruitzicht Mieke te moeten begeleiden. Mieke is zwakbegaafd en zit op de basisschool ook al heeft ze inmiddels een leeftijd bereikt waarop ze normaal gesproken al in het voortgezet onderwijs zou zitten. Ze voelt zich veilig op deze school. In het kader van de 'weer samen naar school-gedachte' zit ze in mijn groep samen met twintig andere leerlingen. Ze volgt een bijna volledig afwijkend programma. Over het algemeen voelt ze zich veilig in de klas, maar het contact met mij als docent, die er maar twee dagen in de week is, verliep tot nu toe niet zo soepel. Ik had in het begin te horen gekregen van mijn collega die de rest van de week voor de klas staat en die haar al veel langer begeleidt dat Mieke erg eenkennig is. Echt vertrouwen krijg je zeker bij haar niet snel. Door deze moeizame contacten krijg ik vaak weinig grip op haar situatie en dat had mij tot nu toe een gevoel van tekortschieten bezorgd.

Omdat de rest van de klas met een toets bezig was waar zij niet aan kon deelnemen, ontstond er een voor mij heel nieuwe situatie. Ik had nu de unieke gelegenheid een hele dag alleen met haar door te brengen in een aparte ruimte. We konden de rekensommen samen op het bord doen. We konden elkaar meteen feedback geven. Omdat ik alle denkstappen op het bord had geschreven, zag Mieke door de bomen het bos niet meer en dwong zij mij onmiddellijk

van strategie te veranderen. Ik moest snel naar een alternatief zoeken. Dat lukte en ik voelde me goed. Ik kreeg ook de kans persoonlijke gesprekje met haar aan te gaan. Ze blijkt heel veel van paarden te houden. Tot mijn aangename verbazing ging ze daar uit zichzelf op door. Ik weet helemaal niets van paarden en stak nog wat van haar verhaal op. Ze vond het leuk dat ik haar vragen stelde die ze enthousiast kon beantwoorden. We deden samen taal oefeningen waarin ik ook termen opnam die met paarden te maken hadden. Soms lachte ze opeens om iets waarvan ik de humor niet begreep.

Halverwege de middag hingen we samen slingers op in verband met een optreden van een aantal leerlingen. Door onhandig gemanooeuvreer viel er een plant van een plank waar we een slinger aan wilden bevestigen. 'Dat is echt weer iets voor ons', zei Mieke lachend. Ik was verrast. Ik wist niet eens dat er een 'ons' was! Het doet er niet toe dat haar opmerking naar mijn gevoel ergens een kunstmatig karakter had. De opmerking was voor mij een bewijs dat ze zich ontspannen voelde in een situatie waarin ze alleen met mij was en waarin we elkaar de gelegenheid hadden geboden een zekere band aan te gaan. Ik weet wel dat ik haar de volgende keer weer in een volle groep zal moeten begeleiden. Misschien krijg ik zelfs even het gevoel weer terug bij af te zijn. Maar deze dag pakt niemand ons meer af en misschien is de basis voor een steeds meer onspannen contact nu toch echt gelegd!

DOOR CARL STEINMETZ,
GUIDO WALRAVEN EN
PETRA REIJNHOUDT

Integrale aanpak van taai probleem

Werken aan een veiliger school

DE TRAGISCHE GEBEURTENIS OP HET TERRA COLLEGE HEEFT DE POLITIEK IN BEWEGING GEBRACHT. LATEN WE HOPEN DAT DEZE TREURIGE AANLEIDING ZAL LEIDEN TOT VERBETERINGEN IN DE KLAS EN IN DE SCHOOL. UIT TWEE RECENTE EVALUATIES BLIJKT, DAT VOOR DERGELIJKE RESULTATEN EEN HEEL LANGE ADEM NODIG IS. BOVENDIEN KUN JE JE AFVRAGEN OF WEL WORDT INGEZET OP DE MEEST PERSPECTIEFRIJKE ACTIVITEITEN.

De Onderwijscommissie van de Tweede Kamer hield in maart een aantal hoorzittingen over veiligheid op scholen. Schoolleiders en leerlingen alsook bestuurders en beleidsmakers werden bevroegd. De minister kondigde aan liefst voor de zomer te willen komen met een plan van aanpak voor meer veiligheid in primair en voortgezet onderwijs. Dat allemaal naar aanleiding van de tragische gebeurtenis op het Terra College in de tweede week van januari 2004. In dit artikel worden twee recente evaluaties besproken: de evaluatie naar aanleiding van de campagne 'de Veilige School' en de evaluatie 'Veiligheid In en Om School' (VIOS).

Landelijke campagne 'de Veilige School'

BESPREEKBAAR MAKEN

Bijna tien jaar geleden was een landelijk onderzoek naar geweld op scholen voor voortgezet onderwijs een belangrijke aanleiding voor de campagne 'de Veilige School'. Het doel van de door het ministerie van OCW gefinancierde campagne was het thema veiligheid bespreekbaar maken, en scholen ondersteunen bij het creëren van een veilig klimaat voor leerlingen en docenten. De campagne werd op drie pijlers gebaseerd: zorg voor sociale binding; planmatig en deskundig omgaan met calamiteiten; en zorg voor veilige voorzieningen in en om school.

Bij de evaluatie uit 1999/2000 bleek de situatie ten aanzien van alledrie de pijlers te zijn verbeterd. Bijna eenderde van de schoolleiders oordeelt dat de campagne heeft bijgedragen aan de verbetering van de veiligheidssituatie in de eigen school. De top drie bij de instrumenten van de campagne ziet er bij

BIJ DE LEERLINGEN
BLIJKEN PESTEN EN
GEWELDDADIG GEDRAG NIET
TOEGENOMEN TUSSEN
1993 EN 2000.

schoolleiders zo uit: diagnose instrument voor schoolbeleid op maat, een leefbare school en de onderwijstelefoon. Bij de docenten is de top drie een videoband van de campagne, de onderwijstelefoon, en een wijzer naar scholing, materiaal en werkwijzen. Pas daarna volgen de thermometer en een diagnose instrument voor schoolbeleid op maat. Docenten vinden bovendien dat er vooral vooruitgang is geboekt door de klachtenregeling, die vanaf 1998 verplicht werd.

Bij de leerlingen blijken pesten en gewelddadig gedrag niet toegenomen tussen 1993 en 2000; het wapenbezit onder leerlingen is afgenomen van 25 naar 21 procent, het meenemen van dit wapen naar school van 11 naar 8 procent.

ONDERSTEUNEN

Evaluator Ton Mooij vindt dat het eerste doel (het bespreekbaar maken van het thema veiligheid) is gerealiseerd. De activiteiten hebben tot in de scholen gewerkt en dat is zo ver als mogelijk is bij een landelijke campagne, aldus Mooij.

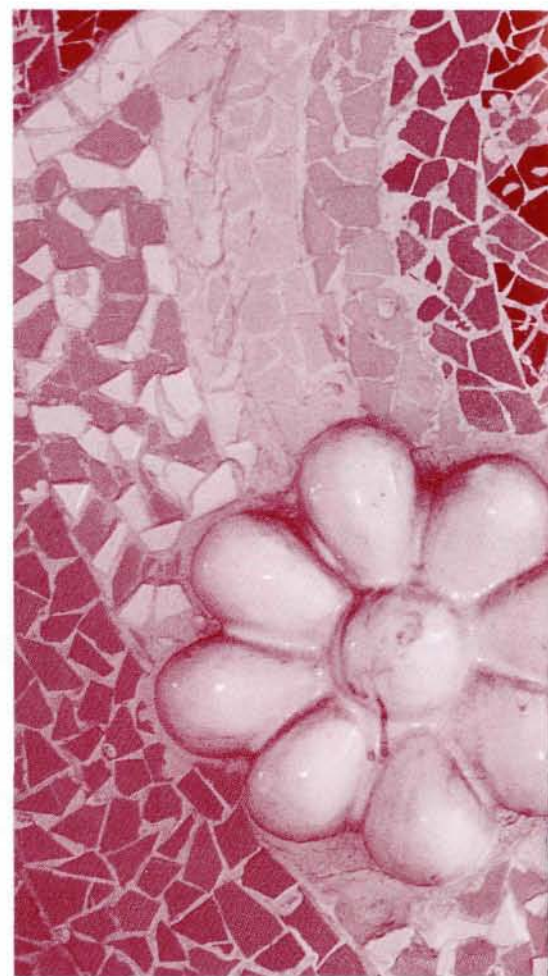
Over het bereiken van het tweede doel (scholen ondersteunen bij het creëren van een veilig klimaat voor leerlingen en docenten) is hij voorzichtiger, vooral omdat een controlesituatie ontbreekt. Ook is niet precies duidelijk wat de bijdrage van de campagne was aan de veranderingen ten aanzien van veiligheidsactiviteiten door docenten en de effecten daarvan bij leerlingen. Hij constateert bijvoorbeeld een trend naar minder klassikaal werken, maar die kan uiteraard niet los worden gezien van de onderwijskundige discussies die er in de jaren negentig zijn gevoerd.

In zijn aanbevelingen bepleit Mooij een structurele, geïntegreerde aanpak die anti-sociaal gedrag kan voorkomen en pro-sociaal gedrag kan bevorderen. Door bijvoorbeeld meetbare school- en omgevingscondities te scheppen die pro-sociaal gedrag van leerlingen aantoonbaar (kunnen) bevorderen, wordt het bij een volgende evaluatie mogelijk wel een relatie te leggen tussen het ingezette middel en de mate waarin het doel is gehaald.

Amsterdam: netwerken Veilig In en Om School (VIOS)

SOCIALE BINDING

In 2000 startte de gemeente Amsterdam met een meerjarig project voor het voortgezet onderwijs in de regio's Oost, West en Zuid. Twee jaar daarvoor had onderzoeksbureau DSP een grootschalig onderzoek gedaan naar de veiligheidssituatie op de Amsterdamse scholen. Na een wat moeizame start werd in 2001 een betere projectorganisatie gekozen met een centraal projectbureau, op elke school een veiligheidscoördinator en per regio netwerkoverleg met de partners in en om school. Inmiddels nemen 55 scholen deel aan het project. Sociale binding aan school is een belangrijk doel

van VIOS, evenals netwerken. Het aanbod van VIOS bestaat uit cursussen, voorlichtingsmateriaal, een schoolveiligheidsplan en incidentenregistratie. In de recente evaluatie van VIOS stellen de onderzoekers dat veiligheid een moeilijk meetbaar begrip is en dat de mate van succes van het project daarom niet aan de hand van meetbare doelen vastgesteld zou kunnen worden. Daarom kozen ze ervoor na te gaan of het doel van de systematische omgang tussen scholen en partnerorganisaties op het gebied van veiligheid is gehaald, hoe de scholen veiligheid beleven en of het VIOS-project bijdraagt aan die veiligheidsbeleving.

NETWERKEN

Volgens de meeste ondervraagden is het gevoel van veiligheid de laatste jaren hetzelfde gebleven. VIOS draagt volgens hen weliswaar bij aan de veiligheid, maar als er geen subsidie meer is, zullen scholen niet uit zichzelf de netwerken in stand houden en trainingen inkopen. Met andere woorden, er wordt niet verwacht dat de huidige aanpak gehandhaafd blijft wanneer het project stopt, terwijl dat wel de bedoeling is van de gemeente. VIOS wordt wel omschreven als een project van, voor en door de scholen, maar na deze evaluatie is het de vraag of dat wel klopt.

Daarnaast heeft VIOS ertoe bijgedragen dat veiligheid bespreekbaar is

geworden en dat de problemen zichtbaar zijn gemaakt. Het project biedt bovendien handvatten en instrumenten om problemen aan te pakken. Maar vooral de veiligheid óm school is nog niet goed van de grond gekomen en voor alles geldt dat er meer maatwerk geleverd moet worden, aldus de betrokkenen.

RESULTATEN

Twee toonaangevende benaderingen van de laatste tien jaar blijken zodoende gemengde resultaten op te leveren. Beide hebben bijgedragen aan de agendavorming en aan het voorkomen van het verslechteren van de situatie. Gelet op de geluiden dat het eigenlijk steeds erger wordt of dreigt te worden, zijn

dat belangrijke uitkomsten. Maar beide lopen ook tegen grenzen aan: de benaderingen reiken tot in de school, maar vooral tot in de kamers van de directie en de veiligheidscoördinatoren.

Die ervaringen laten ook zien, dat er rond de veiligheidsproblematiek geen sprake kan zijn van gemakkelijke en snelle oplossingen. Na het schietincident op de school in Veghel werden veel geluiden gehoord over poortjes installeren en andere vormen van controle. Maar de opmerking van een deskundige toen was: "Het zit tussen de oortjes en niet tussen de poortjes." Die opmerking lijkt nu veel breder gedragen te worden. Veiligheidsvraagstukken worden ook niet langer alleen beschouwd als incidenten maar geplaatst in een breder kader van gedragsproblemen en leerling-zorg.

Zonder iets af te willen doen aan de waarde van zulke benaderingen, zouden ze aangevuld kunnen worden met een aanpak die daadwerkelijk tot in de klas reikt of daar zelfs begint. Een aanpak die alle docenten betreft en ook alle leerlingen insluit. Dat is ook een aanpak waarin de ervaringen rond leerlingbegeleiding optimaal kunnen worden ingezet en benut. Mede omdat omgaan met gedragsproblemen en leerlingzorg daar bij horen. Het gaat tenslotte om de kwaliteit van de interactie tussen de 'burgers' van de schoolgemeenschap. Omdat in beginsel alle docenten aan leerlingbegeleiding doen, spreek je alle professionals daarmee aan op hun basisbehoeften van autonomie, relatie en competentie. Idealiter kan op

"HET ZIT TUSSEN DE
OORTJES EN NIET TUSSEN
DE POORTJES."

die manier ook het plezier in hun werk (als vierde, vaak vergeten behoefte) groter worden.

AANVULLENDE AANPAK

In aanzet bevatten de landelijke campagne en VIOS al elementen van zo'n aanvullende aanpak, bijvoorbeeld waar wordt ingezet op de sociale binding en een veilig klimaat. Maar mogelijk zijn de middelen die daarvoor werden ingezet te weinig effectief of in ieder geval voor verbetering en aanvulling vatbaar. Wat daarbij nodig is: onder meer een aangescherpte probleemdefinitie, heldere en meetbare doelen, en het toerusten van professionals én leerlingen om dat waar te maken.

Een belangrijke vraag is bij veiligheid: wie is onderdeel van het probleem en wie onderdeel van de oplossing? Ook als leerlingen zich vaak gedragen als consumerende 'toeristen' kun je als school blijven proberen ze uit te dagen en toe te rusten zich te gedragen als mede-verantwoordelijke 'burgers'. Uit

onderzoek naar voortijdig schoolverlaters blijkt, dat ook die leerlingen behoefte hebben aan een school waar je gezien en gekend wordt, een school waar je ertoe doet. De vraag is dan of wij als professionals bereid en in staat zijn hen een dergelijke school te bieden en daar samen met hen aan te bouwen. Het scheppen van een veilig leer- en werkklimaat behoort tot de kern van het onderwijsvak. Binnen dat klimaat vormen de professionals rolmodellen, terwijl sommige leerlingen dat ook kunnen doen "peer power!". Alle leerlingen kunnen sociale competenties oefenen in de veilige omgeving van klas en school, zodat zij steeds verantwoordelijker omgaan met zichzelf, met anderen en met hun fysieke omgeving. In de termen van Mooij: steeds meer pro-sociaal gedrag leren gebruiken (en minder anti-sociaal gedrag).

TWEE SPOREN?

Wij denken dat een combinatie van de twee elkaar aanvullende benaderingen

perspectieven biedt. Enerzijds heb je Campagne en VIOS, die tot in de directiekamer komen. Daarnaast wil ik een tweede spoor, dat tot in de klas komt en dus het primaire proces in het hart raakt. Beide sporen vullen elkaar aan, want vanuit de directie en anderen worden juist de voorwaarden geschapen om in de klas en de school goed aan veiligheid te werken. Beide benaderingen hebben hun waarde en hebben een andere plaats in de keten; samen vormen zij een integrale aanpak van dit taaie probleem.

Onderwijsprofessionals weten vaak wel wat de oplossingsrichtingen kunnen zijn, maar het blijkt uiterst moeizaam daaraan ook in de praktijk van alledag vorm en continuïteit te geven.

Misschien is het na de landelijke campagne die vooral van boven naar beneden bleek te werken nu ook tijd voor een aanvullende aanpak die van beneden op de werkvloer naar boven werkt. Elkaar daartoe inspireren en toerusten lijkt de grote opgave voor de komende jaren.

Carl H.D. Steinmetz is *directeur van STEINMETZ advies & opleiding in Amsterdam.*

Petra Reijnhoudt is *sectormanager bij DSP-groep in Amsterdam.*

Guido Walraven is *directeur van DSP Onderwijs (onderdeel van de DSP-groep) in Amsterdam.*

GENOEMDE EVALUATIES

L. Francissen en C. Hermans, *Evaluatie Veiligheid In en Om School, Dienst O&S, Amsterdam 2004.*

T. Mooij, *Veilige scholen en (pro)sociaal gedrag in het voortgezet onderwijs: evaluatie van de campagne 'de veilige school', ITS, Nijmegen 2001.*

Peer mediator: freedom fighter of NSB-er?

HOE MEER IK NAAR DEZE TITEL KIJK HOE MEER
DE RILLINGEN OVER MIJN RUG LOPEN. FREEDOM
FIGHTER BETEKENT VOOR MIJ VECHTEN TEN
KOSTE VAN ALLES VOOR MIJN IDEALEN. VECHTEN
IS IETS WAT EEN PEER MEDIATOR ZEKER NIET
DOET EN ZIJN IDEALEN ZAL HIJ NIET
NASTREVEN. DE TWEDE BENAMING IS
AFSCHRIKWEKKEND EN BELEDIGEND. TERWIJL HET
GAAT OM DE POSITIEVE INTENTIE ELKAAR BIJ
CONFLICTEN TE BEGRIJPEN EN DEZE SAMEN
OP TE LOSSEN.

Op scholen wordt steeds meer aan het terugdringen van agressie en geweld gedaan. De harde werkelijkheid heeft ons geleerd dat er nog veel meer moet gebeuren. Maar zijn detectie poortjes, surveillerende bewakers, kliklijnen en strengere regimes binnen een school wel de oplossing? De taak om op te voeden ligt niet alleen bij de ouders thuis. Ook docenten, trainers van sportverenigingen en andere betrokkenen hebben een opvoedende taak. De samenleving vraagt erom en ouders kunnen het niet alleen. Het leven van hun kind wordt tenslotte beïnvloed door onze maatschappij. Deze stelt hoge eisen aan de sociale vaardigheden van hun kind. Eisen waar ouders vaak zelf ook al moeite mee hebben.

RUZIEMAKEN

Het mooie van peer (= gelijke) mediation is dat men in een school moeilijke onderwerpen als ruziemaken, met de daarbij behorende emoties en belangen, bespreekbaar maakt. Belangrijk daarbij is dat alle leerlingen in de school vaardigheden leren om met hun eigen ruzies beter om te gaan. Het escaleren van ruzies kan daarmee voorkomen worden. Pas als twee kinderen

het met z'n tweeën niet kunnen oplossen kan een leerlingmediator daarbij helpen.

Het laat kinderen in alle groepen zien wat conflicten met iemand doen, dat er twee kanten aan een verhaal zijn en dat het uiteindelijk gaat om wat iemand echt belangrijk vindt. De uit-

eindelijke peer mediators leren de rol van mediator: neutraal zijn, goed luisteren, open vragen stellen, en zij helpen de ruziemakers samen hun ruzie op een goede manier op te lossen. De school zorgt voor de ondersteuning van de leerlingmediators. Zij bieden structuur door de schoolregels en hun

gezag. De leerlingmediators zijn op het plein weer zichzelf: de giechelende griet uit groep 3A of de stoere bink uit groep 2C, die zelf ook ruzie mag maken.

Het is natuurlijk zo dat zowel de heer Paul van der Steen als de Bert de Vos hun eigen plaatje hebben ingekleurd. Diegene die kan aangeven hoe de peer mediator zichzelf ziet en welke plaats

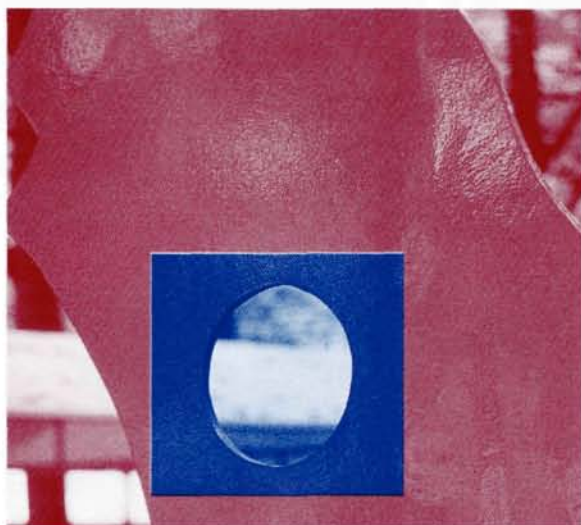
OOK DOCENTEN, TRAINERS
VAN SPORTVERENIGINGEN
EN ANDERE BETROKKENEN
HEBBEN EEN
OPVOEDENDE TAAK

hij zichzelf toekent is de peer mediator zelf. Navraag bij enkele peer mediators geeft aan dat zij zich niet anders voelen dan vóór hun training. Of zoals Stefan zegt: "Ik moet nog steeds klassendienst doen en heb zelf nog steeds ruzie met mijn broer." Marleen zegt: "Ik ben niet anders, ik voel mij niet anders, maar ik weet nu wel wat een ruzie met mensen doet en ik kan hier nu beter mee omgaan. Ik vind het leuk om kinderen te helpen bij het oplossen van hun ruzie." Ayaan vult aan: "Ik doe nog steeds hetzelfde en de andere kinderen zien mij ook nog steeds als Ayaan. Ik vind het leuk om kinderen te helpen zonder dat het veel moeite kost. Eigenlijk is het een simpele manier om het op school leuker te maken."

Mary van der Linde is mediator en trainer mediator door leerlingen.
e-mail: m.vanderlinde@mediationdoorleerlingen.nl
info: www.mediationdoorleerlingen.nl.

Wat vinden leerlingen

van leerlingbegeleiding

BIJ MIJ OP SCHOOL WORDT ER WEL GOED AAN
GEWERKT DAT LEERLINGEN ZICH OP HUN GEMAK
VOELEN. ER WORDEN OM DE ZOVEEL TIJD
GESPREKJES GEHOUDEN TUSSEN MENTOR EN
LEERLING, MAAR ER WORDEN TUSSENDOR OOK
GESPREKJES GEHOUDEN ALS DE MENTOR
BIJVOORBEELD VINDT DAT JE JE ANDERS DAN
ANDERS GEDRAAGT. JE KUNT ZELF OOK
GESPREKJES VRAGEN MET JE MENTOR.

Ik vind het belangrijk dat er gesprekjes worden gevoerd, want als dat niet zou gebeuren zou een leerling minder vertrouwen kunnen hebben in zijn mentor en niet vertellen wat hem dwars zit. Zo'n gesprekje gaat bijvoorbeeld over hoe je in de klas voelt; of je op je gemak bent, of je makkelijk andere leerlingen aanspreekt en nog meer.

We doen daarnaast aan 'circle time.' Dat is dat je met z'n allen over een bepaald onderwerp praat, bijvoorbeeld roken of bang zijn. Als eerste spreken we een paar regels af: respect (elkaar uit laten spreken enzovoort), dat je mag passen en dat alles in deze groep blijft. Daarna begin je met een spel waarbij je een beetje los komt en je zekerder moet gaan voelen, en daarvoor straks opener kunt praten over de onderwerpen die worden besproken. Dan wordt er een stelling of vraag gegeven waar je op mag antwoorden. Bijvoorbeeld, heb je wel eens gerookt of ben je ergens bang voor? De vragen en stellingen die je krijgt worden opgebouwd van makkelijk bespreekbaar tot ingewikkeld en

moeilijk bespreekbaar. Een moeilijk onderwerp om over te praten is bijvoorbeeld bang zijn. De bedoeling van dit 'spel' is dus dat je meer vertrouwen krijgt in jezelf en je klasgenoten en dat er dus meer besproken kan worden. Ik vind dat wel een goede manier om vertrouwen in de klas te krijgen.

SFEER

Leerlingbegeleiding is niet alleen gesprekken voeren, maar ook hoe de sfeer tussen docent en leerling is. Bij ons op school zit dat wel goed denk ik. Docenten zijn toch redelijk open tegen leerlingen en behandelen je niet als een klein kind. Je kunt goed praten met de mensen op school. Leraren zetten zich ook in voor een goede sfeer. Ik vind dat erg goed! Leerlingbegeleiding is ook ruzies oplossen, en dan niet alleen tussen leerling en leerling maar ook tussen leerling en docent. Op de school waar ik zit wordt er veel gedaan om leerlingen en docenten zoveel mogelijk vertrouwen in elkaar te laten hebben. Op onze school kan je de ruzies of conflicten die je hebt melden bij je mentor. Er wordt dan een gesprek gehouden, er wordt ook met de leraar gepraat en meestal komt dat wel uit bij een goede oplossing. Bij mij in de klas hebben we twee keer een soort van ruzie gehad met de leraar. Eentje omdat een leraar wat vaag was, uiteindelijk is dat goed opgelost en kunnen we nu toch redelijk met hem overweg! Een andere keer ging het over dat een leraar zich wat hard opstelde tegenover de klas. Als ik er zo over nadenk, kan ik zeggen dat er veel gedaan wordt om de sfeer op de school goed te houden. Ik vind namelijk dat als je een groot deel van je tijd op school bent, een goede sfeer belangrijk is.

Bart Dopper is 14 jaar en zit in klas havo-vwo 2 van het Aretheem College in Arnhem.

Geschiedenis- onderwijs op maat

■ WAT WILLEN WE DAT ONZE LEERLINGEN NA DE MIDDELBARE SCHOOL WETEN VAN HET VERLEDEN EN HOE KUNNEN ZIJ DAT VERLEDEN HET BESTE LEREN KENNEN? DE COMISSIE DE ROOIJ STELT IN HAAR RAPPORT 'VERLEDEN, HEDEN, TOEKOMST' HET ONTWIKKELEN VAN HISTORISCH BESEF CENTRAAL. BIJZONDER IS DAT ZIJ HET GESCHIEDENISONDERWIJS KOPPELT AAN MEERVOUDIGE INTELLIGENTIES, ZOALS OORSPRONKELIJK GEFORMULEERD DOOR DE AMERIKAANSE HOOGLERAAR HOWARD GARDNER.

DOOR BASTIAAN SLAGER

Als reactie op het geschiedenis-
onderwijs, zoals dat vandaag de
dag op veel scholen gegeven
wordt presenteerte de Commissie De
Rooy in 2001 het rapport 'verleden,
heden, toekomst'. Het rapport stelt het
ontwikkelen van het historisch besef
centraal. In de nieuwe onderwijssituatie
moet het gaan om een combinatie van
kennis, inzicht en toepasbaarheid.
Hiervoor is de chronologie noodzake-
lijk. Met name het primair themage-
richte geschiedenisonderwijs op middel-
bare scholen zou bij leerlingen een heel
versnipperd beeld van het verleden
teweeg hebben gebracht. Om hier een
degelijk chronologisch besef tegenover
te kunnen zetten is de geschiedenis
ingedeeld in vijf belangrijke periodes,
waarbinnen tien brede onderwerpen
centraal staan die vanuit economisch,
cultureel en politiek perspectief behan-
deld worden. De onderwerpen worden
zowel op de basisschool als op de mid-
delbare school behandeld. Ze komen
dus terug om zo goed mogelijk te kun-
nen beklijven. Er wordt als het ware
een kapstok gecreëerd waaraan steeds
weer nieuwe informatie kan worden
opgehangen. De commissie heeft zich
ook helder uitgesproken over de kern-
doelen.

UITGANGSPUNT

Historicus Wim Kratsborn, verbonden
aan de pabo van de Hanzehogeschool te
Groningen, heeft de plannen van de
commissie als uitgangspunt genomen
voor het ontwikkelen van een nieuwe
lesmethode voor het basisonderwijs en
voor het schrijven van een studieboek
voor studenten. Het bijzondere aan
beide projecten is dat het geschiedenis-
onderwijs wordt gekoppeld aan meer-
voudige intelligenties zoals oorspronke-
lijk geformuleerd door de Amerikaanse
hoogleraar Howard Gardner. Gardner
heeft negen verschillende intelligenties
benoemd: de verbaal-linguïstische, de
logisch-mathematische, de visueel-

ruimtelijke, de muzisch-ritmische, de lichamelijk-kinesthetische, de intrapersoonale, de interpersoonlijke, de natuurgerichte en de existentiële. Met uitzondering van de existentiële krijgen alle genoemde intelligenties ruimte in de methode. De tijdsstructurering en de kerndoelen van de commissie de Rooy vormen de basis van zowel Kratsborns methode als zijn studieboek. Maar dan komt de vraag hoe leerlingen en studenten het beste tot kennis van het verleden komen. Wanneer voelen zij zich zoveel mogelijk op hun gemak en krijgen dus zoveel mogelijk kansen om vertrouwd te raken met het verleden? Hier komt de theorie van de meervoudige intelligenties om de hoek kijken.

VISUEEL - RUIMTELIJK

Het huidige geschiedenisonderwijs is vaak nog primair gericht op tekst en speelt dus vooral in op die leerlingen die, volgens de indeling van Gardner, een hogere verbaallinguïstische intelligentie hebben. Deze leerlingen denken in woorden, formuleren makkelijk en lezen, praten en schrijven graag. Die kunnen wat het kennisaspect betreft dus uitstekend uit de voeten met bestaande methodes. Maar die benadering werkt niet bij iedereen even goed. Leerlingen die bijvoorbeeld meer visueel ingesteld zijn, die met andere woorden meer vanuit een visueel-ruimtelijke intelligentie werken, krijgen in Kratsborns methode de ruimte vanuit beelden tot begrippenkennis te komen. Denk hierbij aan het bestuderen van schilderijen, foto's, beelden, historische voorwerpen. In de huidige methodes dienen afbeeldingen toch vaak vooral als illustratie bij teksten. Nu staan de afbeeldingen centraal en zijn de oefeningen er op gericht zoveel mogelijk kennis uit het visuele aspect te halen. Schilderijen en historische voorwerpen kunnen een schat aan informatie bieden over bijvoorbeeld de sociaal-economische situatie in een bepaalde tijd.

GEVOELSBENADERING

Kunstwerken bieden daarnaast de mogelijkheid minder vanuit het verstand en meer vanuit het gevoel het verleden te benaderen. Het gaat juist ook om het ervaren van het verleden. De eigen beleving krijgt aandacht. De kerndoelen moeten in ogenschouw worden genomen, maar ervaringen kunnen uiteraard niet voorgeschreven worden. Ieder individu heeft een eigen relatie met het verleden. De methode biedt ruimte om die eigen relatie te ontdekken en te ontwikkelen, juist doordat een beroep kan worden gedaan op de eigen, individuele kwaliteiten. Ook geluid leent zich uitstekend voor een gevoelsbenadering. De methode biedt concrete mogelijkheden om in te spelen op een muzisch-ritmische intelligentie.

Kratsborn heeft samen met de Nederlandse band the Gathering een cd gemaakt met daarop elf nummers die inspelen op verschillende thema's uit het verleden. Bij deze nummers, die vanaf mei via de website van The Gathering te bestellen zijn, is er als het ware sprake van een soort cross-over van intelligenties. Zowel het verbaal-linguïstische als het muzisch-ritmische aspect speelt een rol. Ze werken op elkaar in. Heel bewust is nagedacht over welke instrumenten, welke sferen kunnen laten ontstaan die passen bij specifieke episodes uit het verleden die via de songteksten worden gepresenteerd. Zo kan het verleden gevoeld en begrepen worden.

CREATIVITEIT

Het langs verschillende wegen vergaren van kennis is niet genoeg. Je leert iets het beste door het in de praktijk te brengen. Door het gebruik van creativiteit. Ook daar spelen de verschillende intelligenties een rol. De methode van Kratsborn laat leerlingen in groepjes aan de slag gaan en samenwerken aan een project, nadat er eerst voor de klas als geheel een basis is gelegd. Die leerlingen

die vooral visueel-ruimtelijk ingesteld zijn vinden het prachtig om aan de slag te gaan met ontwerpen, het maken van collages, tekenen. Voor hen zou bijvoorbeeld het ontwerpen van een landkaart met daarop de route van een ontdekkingsreiziger geschikt zijn of een maquette van een middeleeuwse stad. Een leerling met een hogere lichamelijk-kinesthetische intelligentie houdt erg van doc-activiteiten. Het bewegen is voor deze leerlingen belangrijk. Denk hierbij onder andere aan rollenspelen waarbij meer intelligenties een rol spelen. Laat deze kinderen bijvoorbeeld een historische situatie uitbeelden en naspelen op een wijze die er duidelijk blijk van geeft dat ze de belangrijkste aspecten goed hebben begrepen.

GROEPSWERK

De leerlingen werken vanuit hun eigen intelligenties aan een opdracht. Hier moet uiteraard bij bedacht worden dat verschillende intelligenties tegelijkertijd een rol spelen en dat het niet per definitie zo is dat een leerling vooral uitblinkt in één intelligentie. In de praktijk zullen vooral de verbaallinguïstische, visueel-ruimtelijke en muzisch-ritmische intelligentie een rol spelen. Vooral taal, beeld en geluid staan centraal, maar daar hoeft het zeker niet bij te blijven. Onderweg is er ruimte voor tussentijdse reflectie die leerlingen de gelegenheid biedt van elkaars werk te leren. Uiteindelijk leidt dit tot een presentatie van al het werk. De leerlingen zijn allemaal bezig geweest met opdrachten die met elkaar samenhangen rondom een specifiek historisch onderwerp. Dit onderwerp is dan belicht vanuit een economisch, een cultureel en een politieke invalshoek. Zo ontstaat er bij de leerlingen langzamerhand een groter en rijker beeld van een periode uit het verleden. Tijdens de presentatie moet duidelijk worden wat het leerrendement is geweest van de afgelopen lessen.

Leerlingbegeleiding en Schooldecanaat Begeleider in het Onderwijs

DE OPLEIDING

THEMATISCHE INTRODUCTIES (6 DAGDELEN)

- Decaan en loopbaanoriëntatie en –begeleiding
- Vertrouwenspersoon en begeleiding rond (seksuele) intimidatie
- Begeleider faalangstreductie training
- Zorgcoördinaat

Dinsdag 28 september, 5 en 12 oktober 2004 of dinsdag 10, 17 en 24 mei 2005

BASISJAAR (20 DAGEN)

- Begeleider in het onderwijs

Dinsdag, start op 2 november 2004

Thematische specialisaties (6 dagdelen)

- Decaan en loopbaanoriëntatie en –begeleiding
- Vertrouwenspersoon (contactpersoon in de school)
- Werken met groepen

Donderdag 30 september, 7 en 14 oktober 2004 of donderdag 12, 19 en 26 mei 2005

- Zorgcoördinaat

Dinsdag 10, 17 en 24 mei 2005

SPECIALISATIEJAAR (22 DAGEN)

- Counseling in het onderwijs
- Onderwijskundig Leiderschap

Donderdag, start op 7 september 2004

OPLEIDING PEDAGOGISCH CONCIËRGE (14 DAGDELEN)

Vrijdag, start op 5 november 2004 of vrijdag, start op 25 februari 2005

INTENSIEVE TRAININGEN

BEGELEIDINGSVAARDIGHEDEN I (6 DAGDELEN)

Woensdag 3, 10, 24 november en 1, 8, 15 december 2004

BEGELEIDINGSVAARDIGHEDEN II (6 DAGDELEN)

Woensdag 23 februari, 2, 9, 16, 23 en 30 maart 2005

MAATWERK (ADVIES)TRAJECATEN

- Omgaan met grensoverschrijdend en agressief gedrag
- Omgaan met rouw en rouwverwerking
- Omgaan met seksualiteit, intimiteit en seksuele intimidatie
- Goochelen met aandacht
- Leerlingmentoring
- Mediation
- Ontwikkelen visie op begeleiding

Voor informatie kunt u contact opnemen met Rochelle Kenswiel:

T 020 525 1315

F 020 525 1236

E rochelle@cna.uva.nl

WWW.CNA.UVA.NL

Bureau NVL
Mauritsstraat 100
3583 HW Utrecht
e-mail: NVL@leerlingbegeleiding.nl
Internet: www.leerlingbegeleiding.nl
Telefoon: 030 - 6573588,
Fax: 030 - 6573589. Ook voor aanmelding,
lidmaatschap, abonnement, wijzigingen
(opzeggingen vóór 1 november), bestelling
NVL-uitgaven.

Mariëlle Peters-Sips (interim voorzitter)

Dick Verbaan (secretaris)
Wethouder Venteweg 88
2805 JR GOUDA
tel/fax 0182 - 582580

Luuk Dopper (penningmeester)
Roemer Visscherstraat 29
6822 LR ARNHEM
tel. 026 - 3621403

Henriette Mol (hoofdredacteur TvL)
Ketelberg 81
5508 EW VELDHOVEN
tel. 040 - 2544005
Artikel voor TvL opsturen naar:
tvL@hetnet.nl

Overige leden:

Norbert Bollen (voorzitter NVS/NVL werkgroep Deskundigheidsbevordering),
Nolleke v.d. Spek, Jurjen Hiemstra,
Diet Vos, Cees Croes

Abonnementen

Overzicht abonnementsprijzen (zes tijdschriften per jaar)

Soort	2004
Individueel	€ 50,00
klein schoolabonnement (5 ex)	€ 130,00
normaal schoolabonnement (10 ex)	€ 200,00
groot schoolabonnement (20 ex)	€ 300,00

Deze prijzen gelden voor het genoemde kalenderjaar. Voor de schoolabonnementen geldt: verzending naar één adres.

Lidmaatschap NVL

Alleen personen kunnen lid zijn van de NVL. Leden krijgen aanzienlijke korting en hebben recht op voorin-tekening bij deelname aan NVL-congressen of cursussen die mede door de NVL worden georganiseerd en bij aanschaf van NVL-publicaties; het abonnement op TvL is bij het lidmaatschap inbegrepen.
Voor 2004 bedraagt de contributie € 65,00. Hierop wordt geen korting verleend. Wie in de loop van het jaar lid wordt, ontvangt ook de reeds verschenen nummers van het Tijdschrift voor Leerlingenbegeleiding. Alle nieuwe leden van de NVL krijgen de Gids Leerlingbegeleiding als welkomstgeschenk.

Prijslijst

Levering van uitgaven zo lang de voorraad strekt

	Leden	Niet-leden
TvL per nummer (excl. porto)	€ 7,95	€ 9,35
Gids Leerlingbegeleiding (incl. porto en administratiekosten)	€ 17,50	€ 22,50

TvL uitproberen?

Wilt u TvL eenmalig uitproberen? Vraag dan de laatste drie nummers aan voor € 12,50 (exclusief porto).

Nabestellingen

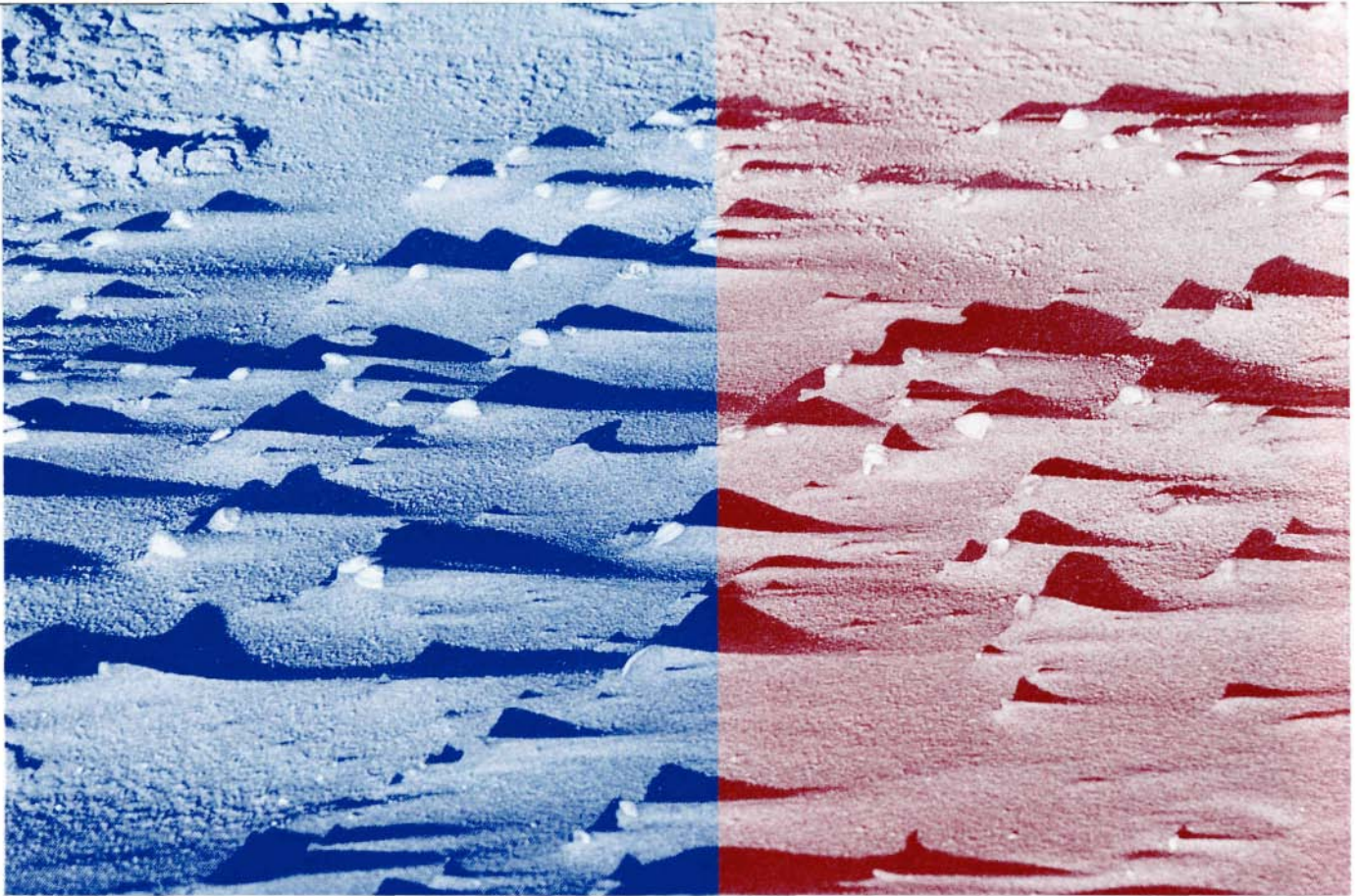
- 26/1 Vraag en aanbod
- 26/2 Grootgebracht & wijsgemaakt
- 26/3 Verhalen
- 26/4 Ingrijpende gebeurtenissen
- 26/5 Gezien worden
- 26/6 Stilstaan bij ontwikkeling
- 27/1 Creatief leren
- 27/2 Hard of hart?

TvL wordt uitgegeven in samenwerking met:

Nijgh Versluys

Internet: <http://www.nijghversluys.nl>

Copyright redactie Utrecht 2004. Niets uit deze uitgave mag worden gekopieerd zonder uitdrukkelijke toestemming van de hoofdredacteur.

de buurt waarvan ik soms de spelers van Ajax zie trainen voor een belangrijke wedstrijd. Het is een mooie dag vandaag, maar toch nog rustig, alsof men er nog niet op rekende dat het zo'n mooie dag zou worden. Ik praat hardop in mezelf, zoals ik vaak doe als er hier weinig mensen zijn. Meestal is dat in de winter of de herfst. Zouden andere mensen dat ook doen, hardop praten als ze alleen zijn?

GEDICHTEN

Ik praat nooit zo maar wat, maar declameer hardop teksten of gedichten die ik uit mijn hoofd ken. Vooral als het stormt is het lekker om heel hard gedichten te zeggen tegen de branding in.

Dat het een beetje raar is, merkte ik enige tijd terug, toen een vrouw die van de kant van Noordwijk kwam, mij kennelijk hoorde, zich omdraaide en heel snel terug naar de Boulevard liep, af en toe schichtig omkijkend. Ik schaamde me dat ik iemand zo bang gemaakt had en moest mijn eerste neiging onderdrukken om achter haar aan te rennen en mijn excuses aan te bieden. Ik denk niet, dat ze daardoor

gerustgesteld zou zijn. Ik ben een geliefd docent en niet gewend dat mensen bang voor mij zouden kunnen worden. Ik realiseerde me ineens dat vlakbij Noordwijk, hier net achter de duinen, de Van der Bergstichting is. Het zou kunnen, dat ze opbelde naar de politie en waarschuwde, dat er een gek was ontsnapt. Het zou dan zo kunnen zijn, dat er straks een busje klaarstond en dat ik zou worden meegenomen. Waarom? Omdat ik een prachtig gedicht van Achterberg hardop tegen de zee had verteld.

Met de herinnering aan deze vreemde ontmoeting in mijn hoofd bereik ik even later de Koningin Astrid Boulevard. Dit is mijn favoriete boulevard van Noordwijk, veel rustiger en chiquer dan de drukke hoofdboulevard. Hier vlak achter woont Heineken en toen ik dat mooie eerste boek van Margriet de Moor las, heb ik me altijd voorgesteld dat het zich hier afspeelde aan deze kant van Noordwijk. Langs deze rustige boulevard ga ik zitten op de bank op het meest zuidelijke stukje, waar het fietspad door de duinen begint. Als deze bank vrij is, ga ik hier

altijd zitten. Ik kijk uit over de zee. Een logger heeft zijn netten uitgezet en vaart vlak onder de kust. Meeuwen storten zich op de netten als die boven water komen. De zon schijnt. Ik besluit om vandaag niet bus 90 terug te nemen naar Katwijk, maar de zes kilometer naar het Zwaantje terug te lopen. Ik ben weer in balans. Ik weet dat ik er morgen weer tegenaan kan op school. Dankzij de zee, dankzij de duinen, de golven, de vogels, de garnalenvisser en dankzij de vrouw die me vertelt dat haar broer is overleden. Als ze er allemaal niet waren, weet ik niet of ik het zou redden. Een dag is pas rond als ik, Quintus, de zee gezien heb.

Aat van der Harst is adviesgroepsleider leerlingzorg/IEQ bij CPS, onderwijsontwikkeling en advies te Amersfoort. Reacties op de verhalen of nieuwe verhalen naar: a.vanderharst@cps.nl.

LITERATUUR

Meer Quintus-verhalen in het boek: Galenkamp, H. e.a. *Ontwikkelen van emotionele intelligentie, praktijkboek voor de docent*, 2003, HBUitgevers, ISBN 905574395x

Quintus loopt naar Noordwijk

Ik doe dit vaak. Soms voor schooltijd, als ik het eerste uur vrij heb, maar meestal aan het eind van de middag. Ik fiets dan van school naar de Boulevard, zet mijn fiets bij het Zwaantje, drink een koffie en laat mijn schooltas staan bij de obers, die ik langzamerhand bijna allemaal ken. Ik loop dan langs het witte kerkje over de boulevard naar het noorden, steek bij Savoy de sluis over en loop over het strand verder naar Noordwijk. Ik had vaker bijzondere ontmoetingen tijdens mijn wandelingen. Een jaar terug bleef ik 's morgens vroeg staan kijken bij een garnalenvisser, die net zijn sleepnet leegde toen ik langs kwam. We raakten in gesprek over de zee en hij vertelde me op die vroege ochtend wat de zee voor hem betekent. Op vakantie was hij nooit geweest, deze Katwijker, want hij had toch zijn zee dichtbij en hoefde niet weg. Sindsdien heb ik hem vaker ontmoet en altijd maken we een praatje.

STRAND

Ik vertel hier nu over mijn wandelingen over het strand. Raar eigenlijk, want weinig mensen weten dat van me. Ik denk ook dat veel mensen het vreemd zouden vinden om zo alleen op het strand te gaan lopen. Veel collega's van me blijven langer dan ik op school hangen en gaan dan direct naar huis. Ik hoor nooit dat iemand uit school naar de zee gaat, hoewel mijn school vrij dicht achter de duinen ligt. Ik heb die wandelingen nodig om tot mezelf te komen na een schooldag. Na een dag lesgeven ben ik mijn balans kwijt. De wandeling langs strand helpt me om mijn evenwicht weer terug te vinden. Ik ben iemand, die graag echt contact maakt met de mensen die hij tegenkomt. Ik wil graag dat de leerlin-

gen zich door mij gezien voelen en wil voor ieder klaar staan voor een praatje. Daarnaast wil ik graag op een sprankelende manier mijn lessen geven en nooit op de automatische piloot iets doen. Lessen moeten leerzaam en leuk zijn. Vandaag had ik zes lessen, zes verschillende klassen met in totaal zo'n honderdvijftig leerlingen. Het waren over het algemeen prettige lessen. In de eerste pauze sprak ik diverse collega's bij een kop koffie. In de tweede pauze surveilleerde ik in de aula. Daar is in een pauze het geluidsniveau ver boven wat ik kan verdragen. Als ik terug kijk

eerste kilometer op de Boulevard en lopend over de Sluis, duizelt het me altijd nog. Gedachten stormen door mijn hoofd, flarden van lessen komen terug en gesprekken in de docentenkamer.

ADEM

Dan op het strand, lopend richting Noordwijk wordt het rustiger in mijn hoofd. Ik hoor de branding, die vandaag heel rustig is, maar die op andere dagen heel woest kan zijn. Ik zie van die kleine strandlopertjes. Het zijn vogeltjes die de zee inlopen als een golf

op vandaag was het een normale dag, een vrij korte dag zelfs, want er was geen overleg of vergadering vanmiddag. Ik houd van dit werk en toch mat het me ook af. Ik loop nu op de Boulevard in de richting van de Sluis en realiseer me dat ik, die van nature erg van rust en stilte houd, vandaag honderden mensen ontmoette, allemaal kort, maximaal vijftig minuten. Ik heb me een paar honderd keer afgestemd op leerlingen, op een hele klas, op een groepje in een klas, op collega's. De

zich terugtrekt, maar met razendsnelle trippelpootjes terugrennen bij een nieuwe golf. Ik vind ze grappig met hun getrippel langs de vloedlijn. Ik zie en hoor een vliegtuig laag overkomen, die waarschijnlijk van vliegbasis Valkenburg komt. Ik voel de lentewind rond mijn nek en begin weer te ademen. Raar is dat: ik geloof dat ik op school anders adem dan nu, oppervlakiger, en dat ik nu pas weer dooradem. In de verte zijn de hotels van Noordwijk, vooraan Huis ter Duin, in

Luister, ik heb een verhaal voor je

HET IS EEN MOOIE LENTEDAG. IK LOOP OP DE BOULEVARD VAN KATWIJK IN DE RICHTING VAN DE SLUIS. EEN VROUW KOMT ME TEGEMOET EN LOOPT RECHT OP ME AF. "MAG IK U IETS VERTELLEN?", VRAAGT ZE ME. IK ZEG: "JA, NATUURLIJK." "WEET U, MIJN BROER IS GISTEREN OVERLEDEN. HIJ WOONT IN CHILI EN IK KAN NIET NAAR ZIJN BEGRAFENIS GAAN. IK LOOP HIER EN MOET HET TOCH TEGEN IEMAND VERTELLEN. VINDT U DAT GOED?"

Quintus luistert op de boulevard

We gaan zitten op de bank vlakbij hotel Savoy. Ze vertelt over haar broer. Hoe blij ze altijd was als ze hem zag. Verder vertelt ze dat haar zoon in Zuid-Amerika woont en wel aan het einde van deze week bij de begrafenis zal zijn. Na een goed kwartier, waarin ik eigenlijk alleen maar luister, zegt ze: "Bedankt, dat u wilde luisteren, God zegene u." Ze staat op en loopt de boulevard af. Ze zal een jaar of zestig zijn, zelf waarschijnlijk van Zuid-Amerikaanse afkomst, hoewel ze accentloos Nederlands spreekt. Ik stel me voor hoe het is als je niet bij de begrafenis van je broer kan zijn. Ik realiseer me, dat ze op geen enkele manier wilde voor de reis en niets anders vroeg dan haar verhaal te mogen vertellen, tegen mij, een wildvreemde. Het is alweer een paar weken geleden, maar de gebeurtenis is niet uit mijn gedachten. Ik vertelde over haar tegen de meeste van mijn klassen en tegen diverse collega's. Op de een of andere manier was het een belangrijke ontmoeting.

Reflectie is ook hier erg belangrijk.

ROUTEPLANNEN

Wil deze benadering van geschiedenis-
onderwijs slagen dan zal ook de docent
met de principes vertrouwd moeten
raken. Aangezien de uitgangspunten
perfect passen in het streven naar zo
adaptief mogelijk onderwijs, zou er veel
ruimte mogelijk moeten zijn. De rol
van de opleidingen is dan **vanzelfspre-**
kend erg belangrijk. Kratsborns studie-
boek heeft in didactisch opzicht een
nauwe relatie met de methode.
Studenten maken net als de leerlingen
een eigen reis door het verleden. Zij
doen dit via routeplannen die telkens
bestaan uit zeven haltes. Als alle haltes
zijn gepasseerd heeft de student niet
alleen op verschillende wijzen zijn eigen
historische kennis vergroot, maar dan is
een deel van die kennis ook vertaald in
concreet lesmateriaal voor de leerlingen.
Studenten wordt geleerd allereerst te
reflecteren op hun eigen beginsituatie.
Vanuit die situatie wordt historische
kennis opgenomen, gestructureerd en
verwerkt. Ook hier gaat het dus weer
om een economische, culturele en poli-
tieke invalshoek. Essentieel is dat de
studenten de opgedane kennis in hun
eigen (belevings)wereld kunnen herken-
nen. Kennis kun je vergroten en effec-
tiever verwerken door haar te delen met
andere mensen. Een aparte halte staat
daarom in het teken van het aangaan
van de dialoog, bijvoorbeeld vanuit een
probleemstelling. **Uiteindelijk** heeft de
student voldoende kennis van het
betreffende onderwerp om over te gaan

HET GAAT JUIST OOK
OM HET ERVAREN VAN
HET VERLEDEN;
DE EIGEN BELEVING
KRIJGT AANDACHT

tot het praktische werk. Dan wordt
begonnen met het ontwerpen van les-
materiaal.

LEERSTIJLEN

Ook (toekomstige) leraren hebben
uiteeraard hun eigen leerstijlen. Het zou
inconsistent zijn als de leerlingen wel,
maar de studenten niet de mogelijkheid
geboden **zou** worden te werken vanuit
verschillende intelligenties. Bovendien
moeten ook toekomstige docenten
weten wat het werken met meervoudige
intelligenties concreet inhoudt.
Kratsborn heeft daarom samen met
pabo-studente Anja Sinnige een interac-
tieve cd ontworpen die aan de nieuwe
druk van het studieboek (begin 2005)
zal worden toegevoegd. Studenten bepa-
len via de cd-rom zelf of ze vanuit
beeld, geluid of taal willen beginnen.
Ook hier komen weer de zeven haltes
voorbij waarbij in een later stadium het
aantal intelligenties wordt uitgebreid en
er uiteindelijk zelf lessen worden
gemaakt. De cd-rom is de schakel tus-
sen de verschillende intelligenties, maar
ook tussen de opleiding en de basis-
school.

METHODE

De basisschoolmethode 'De Trek' is
momenteel in de (voorlopige) eindfase
van haar ontwikkeling. Twee modules
van de methode zullen in januari 2005
op de NOT te Utrecht worden gepre-
senteerd. Een jaar later zullen de andere
acht volgen. 'De Trek' is uitgebreid
getest op verschillende scholen. Het
geheel zal bestaan uit posters, cd's, cd-
roms, videoclips, werkboeken en route-
boekjes die leerlingen op een hele
gestructureerde manier wegwijs maken
door het verleden. Door een samenwer-
kingsverband met verschillende musea
biedt de methode nog weer extra moge-
lijkheden om verschillende intelligenties
te gebruiken. Uiteeraard kunnen scholen
zelf keuzes maken uit het materiaal,

afhankelijk van de beschikbare tijd.
Hier is de methode op ingespeeld. Voor
scholen zal daarnaast de mogelijkheid
gaan bestaan verschillende modules los
van elkaar (op cd-rom) te bestellen.
Kratsborns methode mag dan voor het
basisonderwijs ontwikkeld zijn, het
principe kan veel verder doorgetrokken
worden. De Commissie de Rooy gaat
uit van een doorgaande lijn tussen het
basisonderwijs en het voortgezet onder-
wijs. Kratsborn is **zelf** actief betrokken
geweest bij een project over **Nederlands-**
Indië, het Rantangproject (zie website),
dat vanuit dezelfde principes is opgezet
en dat gericht is op kinderen tussen de
elf en de veertien jaar. De stappendidac-
tiek waar zowel basisschoolleerlingen als
studenten mee te maken krijgen is in de
kern ook te gebruiken voor leerlingen in
het voortgezet onderwijs. Het is
Kratsborns overtuiging dat als het lukt
jonge mensen te fascineren voor het ver-
leden dat de rest dan vanzelf komt. Juist
het werken met meervoudige intelligen-
ties biedt veel mogelijkheden om tot
fascinatie voor het verleden te komen,
omdat deze benadering getuigt van
respect voor eigenheid. Hiermee levert
het ook een belangrijke bijdrage aan de
sociaal-emotionele ontwikkeling van de
leerlingen. Ook binnen het geschiede-
nisonderwijs moet het voor iedereen
mogelijk zijn een gevoel van competen-
tie en beheersing te ontwikkelen.

Bastiaan Slager is *historicus en docent
basisonderwijs. Daarnaast is hij redacteur
van Tvl.*

LITERATUUR

www.pastproject.com.
www.meervoudige-intelligentie.nl
www.gathering.nl
Kratsborn, W., *Onvoorspelbaar verleden.
Geschiedenis van prehistorie tot heden*,
Assen 2001